

A faint, light-colored map of Rotterdam serves as the background for the entire page. It shows the city's intricate network of streets, canals, and various urban areas.

WIJK AAN ZET: MAAR WIE ZET DE STAP?

**Kwalitatief onderzoek naar de drempels en motivaties bij
kandidaatstelling voor de wijkraden in Rotterdam**

Naam student: Zakaria Achatbi
Studentennummer: 749943

Universiteit: Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit: Erasmus School of Social and Behavioural Sciences
Opleiding: Governance & Management van Complexe Systemen

Stagebegeleider: Lot Mertens
Eerste beoordelaar: Wouter Spekkink
Tweede beoordelaar: Stefan de Jong

Datum: 29 Juni 2025
Woorden: 11.999

Abstract

In 2022 introduceerde de gemeente Rotterdam het bestuursmodel *Wijk aan Zet*, waarin wijkraden bewoners directe invloed geven op hun leefomgeving. Al bij de eerste verkiezingen bleken er in meerdere wijken te weinig kandidaten, waardoor zetels via loting werden ingevuld. Ook is sprake van een hoog verloop onder wijkraadsleden. Dit roept vragen op over de drempels en motivaties die de kandidaatstelling beïnvloeden. Dit onderzoek richt zich daarom op de vraag: *Hoe beïnvloeden persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?* Via kwalitatief onderzoek zijn 17 semigestructureerde interviews afgenomen met wijkraadsleden, bewoners en sleutelfiguren uit verschillende Rotterdamse wijken. De thematische analyse, gebaseerd op bestaande participatietheorieën en aangevuld met inductieve inzichten, bracht een samenspel aan factoren in kaart. Directe factoren, zoals de beperkte invloed van de wijkraden en politieke binding, blijken vaak doorslaggevend. Politieke binding verlaagt voor sommige kandidaten de drempel doordat partijen actief rekruteren, terwijl anderen juist afhaken vanwege het politieke karakter. Latente factoren, zoals administratieve drempels, zichtbaarheid en ongelijke toegang tot middelen, beïnvloeden het keuzeproces meer indirect. Randvoorwaardelijke factoren, waaronder betrokkenheid bij de wijk, levensfase en sociale netwerken, bepalen of bewoners kandidaatstelling überhaupt overwegen. Opvallend is dat politieke ambitie zelden de hoofdreden vormt, terwijl intrinsieke motivatie om bij te dragen aan de wijk vaak leidend is. Institutionele beperkingen en gebrek aan invloed verminderen echter regelmatig de wil om wijkraadslid te worden, zeker bij partijloze wijkraadsleden. De zichtbaarheid van de wijkraden blijkt bovendien laag, veel bewoners weten nauwelijks van hun bestaan of impact af. Dit onderzoek laat zien dat versterking van de formele invloed, behoud van laagdrempeligheid en verbetering van zichtbaarheid essentieel zijn om het animo voor wijkraden te vergroten en hun democratische legitimiteit te versterken.

Voorwoord

Het schrijven van deze scriptie in combinatie met mijn stage heb ik als ontzettend waardevol en leuk ervaren. Voor het eerst kreeg ik de kans om binnen de publieke sector echt een bijdrage te leveren. Ik heb niet alleen veel geleerd over de dynamiek van de gemeente, maar ook over mijzelf als (toekomstig) professional. Vanaf het begin voelde ik mij betrokken bij het team en merkte ik hoe belangrijk het is om onderzoek te doen dat aansluit bij de praktijk.

Voor mijn scriptie wil ik graag Wouter Spekkink bedanken. Zijn blik en waardevolle feedback hebben mij echt geholpen om kritisch te blijven en mijn onderzoek naar een hoger niveau te tillen. Voor het eerst heb ik het gevoel dat ik echt een betekenisvol en relevant onderzoek heb uitgevoerd, waarmee wat gedaan kan worden. Daarnaast ben ik dankbaar voor alle respondenten die hun tijd en kennis met mij wilden delen. Deze ervaringen neem ik mee in mijn verdere loopbaan. Ik hoop dat mijn scriptie bijdraagt aan het verbeteren van de lokale democratie in Rotterdam.

Tot slot wil ik speciaal Lot Mertens bedanken. Lot wist precies hoe ik als stagiair kon floreren. Ze daagde me uit door mij soms in het diepe te gooien, maar zorgde er tegelijkertijd voor dat ik me altijd comfortabel en gesteund voelde. Die balans werkte voor mij heel goed en ik heb ontzettend veel geleerd, niet alleen over de gemeente, maar ook over besluitvorming in de praktijk. Een absoluut hoogtepunt was het mede-organiseren van de wijkradenconferentie in april. Voor het eerst organiseerden we een evenement met ruim honderd wijkraadsleden en het was een groot succes.

Inhoudsopgave

Abstract.....	2
Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
1. Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Doelstelling.....	7
1.3 Leeswijzer.....	8
2. Theoretisch kader.....	9
2.1 Politieke participatie.....	9
2.2 Kandidaatstelling.....	9
2.3 Drijfveren en drempels.....	10
2.3.1 Sociale factoren.....	10
2.3.2 Persoonlijke factoren.....	11
2.3.3 Institutionele factoren.....	11
2.3.4 Politieke factoren.....	12
2.4 Conceptueel model.....	12
3. Methode.....	13
3.1 Onderzoeksdesign.....	14
3.2 Dataverzameling.....	14
3.3 Data-analyse.....	16
3.4 Betrouwbaarheid & Validiteit.....	17
3.6 Privacy & Ethiek.....	18
4. Resultaten.....	18
4.1 Sociale factoren.....	18
4.1.1 Sociale steun of druk.....	19
4.1.2 Netwerken in de wijk.....	19
4.1.3 Betrokkenheid.....	20
4.2 Persoonlijke factoren.....	20
4.2.1 Politieke ambitie.....	21
4.2.2 Kosten-batenafweging.....	21
4.2.3 Levensfaseoverweging.....	21
4.2.4 Intrinsieke motivatie.....	22
4.3 Institutionele factoren.....	22
4.3.1 Administratieve drempels.....	23
4.3.2 Mate van invloed.....	23
4.3.3 Vergoeding/tijdsinvestering.....	24
4.3.4 Ondersteuning wijkraad.....	24
4.3.5 Loting.....	25
4.3.6 Zichtbaarheid.....	25
4.4 Politieke factoren.....	25
4.4.1 Politieke binding.....	26

4.4.2 Vertrouwen en/of wantrouwen in politiek.....	26
4.4.3 Contact met politieke partijen.....	27
4.4.4 Gelijke toegang	27
4.5 Synthese.....	27
5. Conclusie.....	29
6. Discussie	30
6.1 Terugkoppeling naar de theorie	30
6.2 Methodologische reflectie	30
6.3 Aanbevelingen.....	31
Literatuurlijst.....	33
Bijlagen.....	38
Bijlage A - Topiclijst wijkraadsleden.....	38
Bijlage B - Topiclijst bewoners/sleutelfiguren.....	38
Bijlage C - Operationaliseringstabel	40
Bijlage D - Coderingstabel	40
Bijlage E - Codeboom	41
Bijlage F - Informatieformulier	43
Bijlage G - Toestemmingsformulier.....	44

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2022 introduceerde de gemeente Rotterdam het nieuwe bestuursmodel Wijk aan Zet, een model waarin bewoners een centrale rol spelen in de besluitvorming over hun wijk (Gemeente Rotterdam, z.d.). Dit model is gebaseerd op het principe dat bewoners zelf het beste weten wat er speelt in hun leefomgeving en daarom actief betrokken moeten worden bij lokale beleidsvorming (Newton, 1982). Om deze betrokkenheid te vergroten, zijn wijkraden opgericht die als brug fungeren tussen de gemeente en de bewoners (Kooyma & Groenendijk, 2023). Deze wijkraden bieden inwoners niet alleen een stem in gemeentelijk beleid, maar stellen hen ook in staat om direct invloed uit te oefenen op ontwikkelingen in hun eigen wijk. In totaal zijn er in Rotterdam 37 wijkraden en 2 dorpsraden, bestaande uit gekozen bewoners die samen met de gemeente en de bewoners werken aan verbeteringen in de wijk (Gemeente Rotterdam, z.d.).

Hoewel Wijk aan Zet bedoeld is om de invloed van bewoners te vergroten en hen een actieve rol in het bestuur te geven, kwamen er bij de wijkraadverkiezingen van 2022 direct gebreken naar voren. Niet in elke wijk was er een volledige kandidatenlijst, wat betekent dat niet genoeg bewoners zich verkiesbaar stelden om hun wijk te vertegenwoordigen. Hierdoor moest de gemeente noodgedwongen bewoners uit het bevolkingsregister loten om de openstaande plekken in te vullen (Rotterdam, 2022). Daarnaast stapten sinds de start van de bestuursperiode 96 wijkraadsleden voortijdig op om uiteenlopende redenen (Simons, 2025). In sommige gevallen konden deze zetels worden ingevuld met overgebleven kandidaten van de oorspronkelijke lijst, maar in andere wijken was opnieuw loting noodzakelijk (Rotterdam, 2022). Dit roept de vraag op of het nieuwe bestuursmodel voldoende toekomstbestendig is.

Een belangrijk uitgangspunt van Wijk aan Zet is dat bewoners een actieve rol spelen bij het verbeteren van hun leefomgeving (Gemeente Rotterdam, z.d.). Dit vraagt echter om voldoende animo en betrokkenheid, wat in sommige wijken niet vanzelfsprekend lijkt te zijn. De beperkte beschikbaarheid van kandidaten en het hoge verloop onder wijkraadsleden kunnen verschillende oorzaken hebben. Enerzijds kunnen persoonlijke factoren een rol spelen, zoals tijdgebrek of de intrinsieke motivatie (D'Agostino et al., 2024). Anderzijds kunnen institutionele kenmerken van het systeem een belemmering vormen, zoals de mate van invloed van wijkraden en de financiële vergoeding voor wijkraadsleden (Tweede Kamer, 2013). Daarnaast kan de rol van politieke partijen in het proces invloed hebben op de bereidheid van bewoners om zich kandidaat te stellen. Sommige bewoners kunnen zich door de aanwezigheid van partijen aangemoedigd voelen, terwijl anderen zich mogelijk juist terughoudend opstellen uit vrees voor politieke beïnvloeding van wijkraden (Boogers & Voerman, 2022).

Uit verkennende gesprekken met ambtenaren, bewoners en wijkraadsleden blijkt dat deze factoren samenhangen en dat er niet één enkele oorzaak is voor het tekort aan kandidaten en het hoge verloop. Dit maakt het des te belangrijker om te onderzoeken welke drempels en motivaties een rol spelen en hoe deze eventueel met elkaar samenhangen. Hieruit kan duidelijk worden hoe de gemeente kan inspelen op het motiveren van meer bewoners om zich kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen. Als structureel onvoldoende bewoners zich kandidaat willen stellen, kan dit op termijn de legitimiteit en effectiviteit van het wijkgericht beleid aantasten, omdat de wijkraden dan niet langer een representatieve afspiegeling van de wijk vormen (Huygen et al., 2003). Hierdoor wordt

het moeilijker om beleidsbeslissingen te baseren op de daadwerkelijke behoeften en wensen van bewoners. Een falend bestuursmodel zou het vertrouwen in de lokale democratie ondermijnen (De Blok & Brummel, 2022), terwijl Wijk aan Zet juist bedoeld was om dit vertrouwen te versterken.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om te verklaren welke factoren de bereidheid van Rotterdammers beïnvloeden om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen. De beperkte kandidaatstelling in veel Rotterdamse wijken roept de vraag op welke drempels en motivaties hierbij een rol spelen. Om dit te verklaren is het belangrijk bestaande inzichten over politieke participatie te benutten en te verdiepen. Waar eerder onderzoek rondom politieke participatie vooral ingaat op stemgedrag of landelijke participatie (Verba et al., 1995), richt dit onderzoek zich specifiek op de lokale context: de unieke afwegingen van bewoners bij kandidaatstelling voor wijkraden in een nieuw en ongebruikelijk bestuursmodel.

Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan bestuurskundige inzichten over hoe gedecentraliseerde bestuursmodellen (wijkraden) daadwerkelijk bijdragen aan responsiever en democratisch bestuur (Bovens & Wille, 2017). Dit onderzoek biedt inzicht in de mate waarin bewoners zich betrokken voelen bij het bestuursmodel 'Wijk aan Zet' en welke factoren de bereidheid om deel te nemen beïnvloeden. Ook raakt dit onderzoek de legitimiteitsvraag van lokaal bestuur. Vanuit de bestuurskunde wordt erop gewezen dat participatie alleen een democratische meerwaarde heeft als het representatief en inclusief is (Bovens & Wille, 2017). Wanneer wijkraden structureel te weinig kandidaten hebben, roept dit meteen vragen op over de democratische legitimiteit van het bestuurlijk stelsel. Dit onderzoek kan helpen begrijpen waarom bewoners minder geneigd zijn om deel te nemen aan lokaal bestuur en welke aanpassingen nodig zijn om wijkraden inclusiever te maken.

Daarom richt dit onderzoek zich op het identificeren van de factoren die een rol spelen bij de beslissing om wel of niet deel te nemen aan de wijkraad. Wanneer deze factoren in beeld worden gebracht, kan beter worden begrepen welke drempels en motivaties bewoners ervaren. Dit inzicht kan bijdragen aan strategieën die de gemeente kan inzetten om deelname aan de wijkraden te vergroten en het bestuursmodel toekomstbestendig te maken.

Dit onderzoek tracht de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden:

"Hoe beïnvloeden persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?"

Om een volledig beeld te krijgen van de factoren die de kandidaatstelling van Rotterdammers voor de wijkraad beïnvloeden, moet de hoofdvraag in verschillende deelvragen worden opgesplitst. Deze deelvragen zijn opgesteld op basis van een combinatie van inzichten uit de literatuur en eerste observaties bij wijkraden. Er is bewust gekozen voor een zo breed mogelijke invalshoek, zodat uiteenlopende aspecten meegenomen konden worden. Daardoor wordt de kans kleiner dat er een relevante factor buiten beschouwing wordt gehouden. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende deelvragen:

1. *Hoe beïnvloeden persoonlijke factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?*
2. *Hoe beïnvloeden sociale factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?*
3. *Hoe beïnvloeden institutionele factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?*
4. *Hoe beïnvloeden politieke factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen?*

1.3 Leeswijzer

Dit onderzoek verdiept zich stap voor stap in de vraag waarom sommige Rotterdammers zich kandidaat stellen voor de wijkraad en anderen niet. Hoofdstuk 1 schetst het probleem en eindigt met de onderzoeksvraag. Hoofdstuk 2 bespreekt het theoretisch kader en relevante literatuur. In Hoofdstuk 3 wordt de methodologie toegelicht. Hoofdstuk 4 bevat de resultaten van de interviews. Hoofdstuk 5 geeft de conclusie. Hoofdstuk 6 bevat de discussie: de reflectie op de literatuur en de methodologie en er wordt afgesloten met aanbeveling richting de gemeente Rotterdam

2. Theoretisch kader

2.1 Politieke participatie

Politieke participatie vormt een essentieel onderdeel van democratische samenlevingen en omvat alle activiteiten waarmee burgers invloed proberen uit te oefenen op politieke besluitvorming en beleid (Milbrath & Goel, 1977). Deze participatie kent verschillende vormen. Traditioneel wordt politieke participatie geassocieerd met electorale activiteiten, zoals stemmen en campagnevoeren, maar tegenwoordig omvat politieke participatie meer elementen. De opkomst van sociale media heeft bijvoorbeeld geleid tot nieuwe vormen van digitale participatie, waardoor burgers hun stem kunnen laten horen zonder fysiek aanwezig te zijn bij politieke bijeenkomsten of demonstraties (Waterloos, 2022). Om de aard en diversiteit van politieke participatie beter te begrijpen, benadrukken wetenschappers dat politieke participatie moet voldoen aan bepaalde criteria. Van Deth (2014) stelt dat een activiteit alleen als politieke participatie kan worden beschouwd wanneer er sprake is van actieve betrokkenheid, vrijwilligheid en een directe of indirecte invloed op het politieke proces. Daarnaast moet de activiteit worden uitgevoerd door burgers en niet door politieke functionarissen.

Milbrath & Goel (1977) categoriseren politieke participatie in verschillende gradaties. In hun sociaal-psychologisch model onderscheiden zij drie groepen burgers op basis van hun betrokkenheid bij het politieke proces: *gladiators*, *spectators* en *apathetics*. *Gladiators* zijn de meest actieve participanten, waaronder kandidaten, partijleden en campagnevoerders. *Spectators* nemen een meer passieve rol aan, zoals stemmen bij verkiezingen of het volgen van politieke debatten. *Apathetics* daarentegen nemen helemaal geen deel aan het politieke proces. Binnen dit model wordt kandidaatstelling beschouwd als een van de meest intensieve vormen van electorale participatie, aangezien individuen niet alleen invloed proberen uit te oefenen op beleid, maar ook actief streven naar een formele functie.

Binnen de literatuur wordt politieke participatie op verschillende manieren gedefinieerd. Campbell (2013) stelt dat politieke participatie bestaat uit activiteiten waarmee burgers invloed proberen uit te oefenen op politieke besluitvorming en beleid. Hij benadrukt de rol van sociale netwerken en stelt dat participatie niet alleen een individuele keuze is, maar ook wordt beïnvloed door sociale interacties. Bishop en Davis (2002) zijn het grotendeels eens met deze definitie, maar leggen daarnaast de nadruk op institutionele factoren, zoals overheidsbeleid en regelgeving, die participatie kunnen stimuleren of beperken. Zij benadrukken dat participatie niet alleen bottom-up ontstaat, maar ook afhankelijk is van de structuren die door de overheid worden vormgegeven. In dit onderzoek wordt politieke participatie in de context van kandidaatstelling geplaatst. Verba et al. (1995) onderscheiden verschillende vormen van politieke participatie: electorale participatie, zoals stemmen en kandidaatstelling wordt gezien als directe politieke betrokkenheid. Politieke participatie, zoals lidmaatschap van een partij, wordt gezien als institutionele betrokkenheid. Als laatste niet-institutionele participatie, zoals protesten en demonstraties, worden gezien als vormen van invloed buiten gevestigde structuren. Binnen dit model wordt de bereidheid om zich kandidaat te stellen gezien als een intensieve vorm van electorale participatie, waarbij individuen niet alleen invloed uitoefenen, maar ook een formele rol nastreven.

2.2 Kandidaatstelling

Kandidaatstelling verwijst naar het proces waarin een individu besluit zich verkiesbaar te stellen voor een politieke functie, met als doel formeel invloed uit te oefenen op beleid en besluitvorming (Steyvers, 2005). Het is een vorm van electorale participatie die aanzienlijke inzet vraagt van de

deelnemer (Milbrath & Goel, 1977). Volgens Norris en Lovenduski (1994) kan dit proces worden benaderd vanuit twee perspectieven: de aanbodzijde en de vraagzijde. De aanbodzijde richt zich op kenmerken van potentiële kandidaten, zoals ambitie, vaardigheden en sociale netwerken. De vraagzijde verwijst naar externe structuren, zoals procedures en kiesstelsels, die bepalen hoe kandidaatstelling praktisch vorm krijgt (Flentge, 2022). Daarmee is kandidaatstelling niet alleen een persoonlijke beslissing, maar een uitkomst van de wisselwerking tussen persoonlijke motieven en omgevingsfactoren

2.3 Drijfveren en drempels

Vanuit dit onderzoek naar kandidaatstelling voor de wijkraadverkiezingen wordt er ingezoomd op vier verschillende factoren die de bereidheid van Rotterdammers beïnvloeden om zich wel of niet kandidaat te stellen. De keuze voor deze factoren is gebaseerd op een combinatie van bestaande theorieën over kandidaatstelling en politieke participatie, evenals empirische observaties bij de wijkraden zelf. Het werk van Maisel en Stone (2014) vormt hierin een solide basis voor het identificeren van de belangrijkste aanjagers en belemmeringen: hun onderzoek biedt een uitgebreide en samenhangende beschrijving van de variabelen die van invloed kunnen zijn op het besluitvormingsproces rond kandidaatstelling.

Omdat dit onderzoek zich richt op lokale verkiezingen in Rotterdam en dus een andere context biedt, is ervoor gekozen de factoren zo breed mogelijk te formuleren. Daarmee wordt voorkomen dat belangrijke aspecten over het hoofd worden gezien. Tegelijkertijd blijft de focus gericht op de meest relevante dimensies uit de literatuur en de praktijk.

2.3.1 Sociale factoren

Sociale factoren spelen een cruciale rol bij het stimuleren van politieke participatie (Kugel, 2023). Sociale factoren worden door Kugel (2023) gedefinieerd als de mate waarin individuen betrokken zijn bij sociale activiteiten en netwerken. Voorbeelden hiervan zijn deelname aan sportverenigingen, culturele organisaties en religieuze gemeenschappen. Deze sociale activiteiten creëren een omgeving waarin gepraat kan worden over politiek. Individen worden dan blootgesteld aan verschillende politieke standpunten en idealen (Kugel, 2023). Daarnaast wordt door deze sociale activiteiten de cohesie bevorderd. Individen krijgen een versterkt gevoel van maatschappelijke betrokkenheid, wat kan leiden tot een grotere bereidheid om politiek te participeren. Echter kunnen sociale factoren politieke participatie ook ontmoedigen. Wanneer binnen een persoons sociaal netwerk wantrouwen jegens de overheid overheerst, kunnen ze een belemmering vormen voor politieke betrokkenheid. Mensen die zich omringen met sociale groepen die negatief tegenover de politiek staan, zullen minder snel geneigd zijn om zich kandidaat te stellen, omdat iedereen binnen hun kring dat niet doet. Niemi en Kingler (2012) vermelden ook dat sociale factoren niet alleen invloed hebben op de mate van politieke participatie, maar ook op de attitudes en gedragingen die ten grondslag liggen aan de beslissing om politiek te participeren.

Daarnaast wordt ook door Niemi & Kingler (2012) geschreven dat binnen netwerken met wantrouwen jegens de overheid het tegenovergestelde effect plaatsvindt. Binnen deze netwerken kan het leiden tot ontmoediging om deel te nemen aan politieke activiteiten. Spanring (2008) schreef ook over deze tweezijdige invloed van sociale factoren op de mate waarop iemand politiek wil participeren. Ze benadrukt echter dat wanneer individuen worden gestimuleerd binnen een sociaal netwerk waarin

politieke participatie wordt aangemoedigd, zij een sterker gevoel van competentie ontwikkelen en zich eerder in staat voelen om politiek actief deel te nemen. Daarnaast toont onderzoek aan dat individuen die actief worden benaderd door sociale netwerken, zoals belangengroepen of bureninitiatieven, een grotere kans hebben om zich kandidaat te stellen (Campbell, 2013).

2.3.2 Persoonlijke factoren

Maisel & Stone (2014) stellen dat politieke ambitie de belangrijkste drijfveer is voor individuen om zich kandidaat te stellen. Politieke ambitie verwijst naar de motivatie van een individu om een politieke functie te bekleden en invloed uit te oefenen op beleidsvorming. Mensen stellen zich pas kandidaat wanneer zij politiek geïnteresseerd zijn en geloven dat zij door middel van hun politieke functie hun idealen kunnen uiten (Maisel & Stone, 2014). Deze ambitie is geen losse factor, maar wordt beïnvloed door zowel interne als externe prikkels, zoals sociale druk, kansen op succes en persoonlijke overtuigingen. Lindenberg & Steg (2007) bieden met het *goalframe-model* aanvullende inzichten, die verklaren hoe die prikkels een rol spelen bij politieke participatie. Dit model onderscheidt drie dominante motivatiekaders: *het hedonic goalframe*, waarbij individuen handelen op basis van persoonlijk plezier of het vermijden van ongemak. Vervolgens het *gain goalframe*, waarin de focus ligt op het behalen van persoonlijke voordelen zoals status of invloed. Als laatste het *normative goalframe*, dat zich richt op het naleven van sociale normen en waarden (Lindenberg & Steg, 2007). Binnen de context van kandidaatstelling wordt vooral het *gain en normative goalframe* als relevant beschouwd. Individen met een sterk *gain goalframe* stellen zich eerder kandidaat als ze verwachten dat dit hen tastbare voordelen oplevert, zoals een betere positie binnen hun gemeenschap of een stap hogerop in hun (politieke) carrière. Daarentegen worden personen bij wie het *normative goalframe* dominant is eerder gemotiveerd door het idee dat ze maatschappelijk kunnen bijdragen.

Ook de perceptie van de kans om te winnen speelt mee; volgens de Strategic Politician Theory (Jacobson & Kernell, 1983) maken potentiële kandidaten rationele afwegingen over hun kans op succes, waarbij ze bijvoorbeeld rekening houden met de sterkte van tegenstanders of verwachte steun. Tot slot kunnen persoonlijke kwaliteiten zoals leiderschapservaring of debatvaardigheden het gevoel van geschiktheid voor het ambt vergroten. Dit sluit aan bij het resource model of political participation (Brady et al., 1995), waarin wordt gesteld dat deelname aan politiek mede afhangt van persoonlijke middelen zoals tijd, geld en expertise.

2.3.3 Institutionele factoren

Institutionele factoren spelen een belangrijke rol in de beslissing van een individu om zich kandidaat te stellen voor een politieke functie. Deze factoren gaan over de formele en informele regels, structuren en procedures die bepalen hoe politieke participatie en kandidaatstelling worden vormgegeven (Boogers & Voerman, 2022). Institutionele factoren kunnen zowel stimulerend als belemmerend werken. Aan de ene kant kunnen transparante en toegankelijke kandidaatstellingsprocedures deelname vergemakkelijken, terwijl ingewikkelde regelgeving en bureaucratische barrières juist ontmoedigend kunnen werken. Dezeure et al. (2008) voegen hieraan toe dat institutionele kenmerken, zoals de mate van decentralisatie en de toegankelijkheid van het gehele systeem, een directe invloed hebben op de bereidheid van individuen om zich kandidaat te stellen. In sterk gecentraliseerde systemen, waar beslissingen vooral op nationaal niveau worden genomen, voelen individuen zich minder gestimuleerd om lokaal politiek te participeren. Daarentegen

kan een decentraal systeem, waarin burgers directe invloed hebben op hun leefomgeving, participatie juist bevorderen. Daarnaast wijzen Dezeure et al. (2008) op de impact van de verkiezingsprocedure: wanneer de vorm van het kiesstelsel nieuwe kandidaten stimuleert, zoals een lage toetredingsdrempel of onafhankelijke lijsten, kan dit de kandidaatstelling stimuleren. Ook praktische overwegingen zoals tijdsinvestering, verlies van privacy of financiële compensatie vormen onderdeel van de institutionele randvoorwaarden.

2.3.4 Politieke factoren

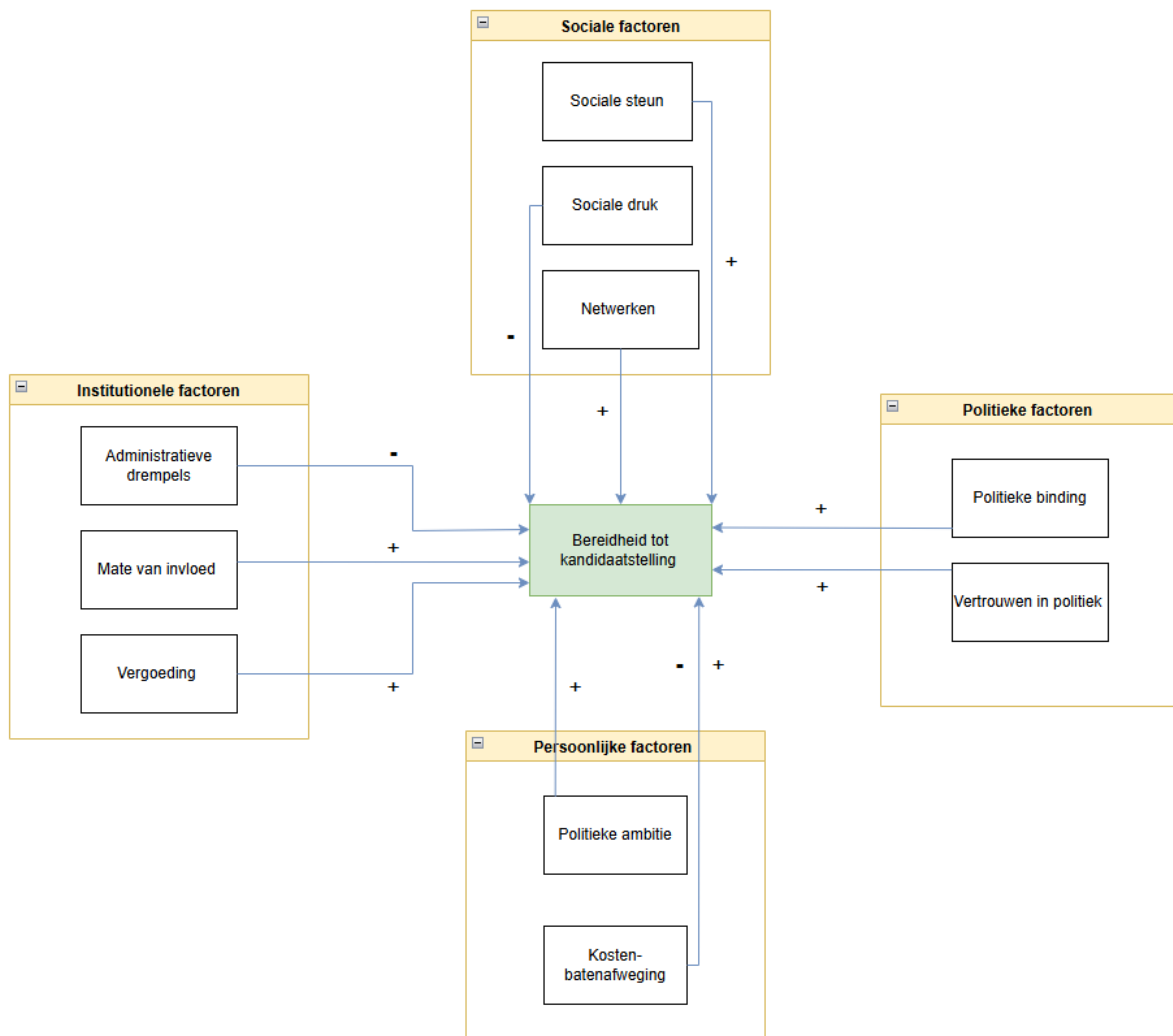
Politieke factoren spelen ook een belangrijke rol bij de beslissing om zich kandidaat te stellen voor een functie binnen de politiek. Deze factoren omvatten de invloed van politieke partijen, partijstructuren en de bredere politieke cultuur. Politieke partijen zijn vaak degene die bepalen wie namens hen op de kieslijst komt te staan. Boogers en Voerman (2022) bevestigen dit, politieke partijen spelen een rol in het rekruterings- en selectieproces van kandidaten. Zij beschrijven dat politieke partijen zichzelf zien als ‘poortwachters’ (gatekeepers), die bepalen wie wordt toegelaten tot de kieslijst en wie niet. Deze gatekeeping-rol kan de toegankelijkheid van kandidaatstelling beïnvloeden, omdat partijen de neiging hebben om kandidaten te selecteren die passen binnen hun partijstructuur en bestaande netwerken. Dit kan ertoe leiden dat bepaalde groepen minder snel worden geselecteerd, waardoor diversiteit binnen politieke functies beperkt blijft (Boogers & Voerman, 2022). Wanneer partijen een gesloten selectieprocedure hanteren, kan dit bepaalde groepen ontmoedigen om zich kandidaat te stellen, terwijl een open en transparant proces juist een breder scala aan burgers kan motiveren (Vermeulen & Marczyński, 2021).

Norris (2006) introduceert het concept van party gatekeeping, waarbij zij benadrukt dat politieke partijen niet alleen bepalen wie er op de kieslijst komt, maar ook wie daadwerkelijk kansen krijgt om te participeren in politieke functies. Norris (2006) stelt dat partijen selectiecriteria hanteren. Dit kan leiden tot een vertekening van politieke participatie, waarbij vooral bekende netwerken en kandidaten met politieke ervaring naar voren worden getrokken. Daarnaast wordt in de literatuur gewezen op de invloed van de bredere politieke cultuur op de bereidheid tot kandidaatstelling. Schlesinger (1966) maakt hierbij onderscheid tussen verschillende vormen van politieke ambitie, waaronder progressieve, statische en discrete ambitie. Progressieve ambitie verwijst naar kandidaten die een politieke carrière op lange termijn nastreven, terwijl statische ambitie betrekking heeft op individuen die zich langdurig aan één functie willen verbinden. Discrete ambitie daarentegen heeft betrekking op individuen die slechts eenmalig politiek actief willen zijn. Politieke cultuur kan invloed hebben op welke vorm van ambitie dominant is binnen een samenleving en daarmee indirect bepalen wie zich kandidaat stelt. Een andere belangrijke factor die de kandidaatstelling beïnvloedt, is het vertrouwen dat burgers hebben in de politieke partijen. Laag vertrouwen in politieke instellingen kan een aanzienlijke belemmering vormen voor politieke participatie. Wanneer burgers het idee hebben dat politieke partijen er niet voor hen zijn, zijn zij minder snel geneigd om zich kandidaat te stellen (Dalton, 2004). Dit wantrouwen kan voortkomen uit eerdere negatieve ervaringen, een gevoel van uitsluiting of de perceptie dat politieke processen niet transparant zijn (Norris, 2011).

2.4 Conceptueel model

In figuur 1 is het conceptueel model te zien. Dit model laat zien hoe vier factoren samenkomen in de beslissing om wel of niet deel te nemen aan politieke participatie. Politieke factoren draaien om de invloed van partijen en het vertrouwen in het bredere systeem. Persoonlijke factoren gaan over

ambitie en de afweging van kosten en baten. Institutionele factoren gaan over de administratieve drempels die kandidaatstelling kan hebben, de mate van invloed die je krijgt wanneer je je kandidaat stelt en de eventuele vergoeding die je ontvangt aan de hand van de tijd die je investeert. Als laatste de sociale factoren, die gaan over de sociale steun of druk die je vanuit je omgeving kunt krijgen en daarmee dus ook het aantal netwerken dat iemand heeft. De pijlen laten zien dat elementen zowel stimulerend als belemmerend kunnen werken, waardoor complexe interacties ontstaan.

Figuur 1 - Conceptueel model

3. Methode

3.1 Onderzoeksdesign

Om de hoofdvraag te beantwoorden, is er kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Deze benadering maakte het namelijk mogelijk om niet alleen te achterhalen welke factoren een rol speelden, maar ook hoe en waarom zij tot een bepaalde keuze leidden (Denzin & Lincoln, 2018). Dat inzicht in onderliggende mechanismen was lastiger te verkrijgen via kwantitatief onderzoek, waar respondenten zich vaak beperken tot vooraf vastgestelde antwoordopties. Met kwalitatief onderzoek kunnen verborgen motieven, twijfels en contextuele invloeden aan het licht komen, waardoor een rijker en meer genuanceerd begrip ontstond van de besluitvorming rondom kandidaatstelling.

De kern van dit onderzoek bestond uit semigestructureerde interviews met huidige wijkraadsleden en bewoners. Hoewel er vooraf een lijst met dimensies en promptvragen klaarstond, bood een semigestructureerde aanpak de ruimte om tijdens het gesprek af te wijken van deze lijst. Wanneer een deelnemer een onverwachte reden voor zijn keuze noemde, kon er meteen worden doorgevraagd op achterliggende motieven en ervaringen. Dat maakte het mogelijk om de ‘waarom-vraag’ verder te verkennen: niet alleen werden de redenen zelf benoemd, maar ook de mechanismen die deze redenen vormgaven. Vergeleken met een volledig gestructureerde vragenlijst konden semigestructureerde interviews zo leiden tot diepgaande en contextueel rijkere inzichten (Bryman, 2016) in de beweegredenen, twijfels en obstakels van verschillende respondenten. Dat was precies wat nodig was om onderliggende patronen in kandidaatstelling te doorgronden.

3.2 Dataverzameling

De semigestructureerde interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst, gebaseerd op het theoretisch kader (hoofdstuk 2) van politieke participatie en kandidaatstelling. Hierbij werd ingegaan op vier hoofdthema's: persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren. Door deze opzet konden de gesprekken onderling worden vergeleken, terwijl de openheid ruimte bood voor verdieping en nuance in de antwoorden (Bryman, 2016). In bijlage C is per factor aangegeven hoe deze wordt gedefinieerd en wat de bijbehorende dimensie is. Deze operationaliseringstabel vormde de basis voor de semi-gestructureerde interviews die zijn plaatsgevonden.

De interviews zijn afgenomen met vier verschillende groepen respondenten, elk met waarschijnlijk een eigen perspectief op het proces van kandidaatstelling:

1. Wijkraadsleden zonder politieke binding – Deze groep had directe ervaring met het bestuurlijk stelsel en kan inzicht geven in de motivatie en drempels die speelden bij hun kandidaatstelling. Omdat zij niet via een politieke partij betrokken zijn geraakt, werd verwacht dat politieke factoren een kleinere rol hebben gespeeld in hun beslissing. Hun ervaringen vormden een belangrijke basis om te begrijpen waarom bewoners zich verkiesbaar stelden en hoe zij de toegankelijkheid van het systeem hebben ervaren.
2. Wijkraadsleden met politieke binding – Uit eerdere observaties bleek dat wijkraadsleden die verbonden waren aan een politieke partij vaak direct waren benaderd door die partij. Dit riep vragen op over de rol van partijpolitiek in het rekruteringsproces en de toegankelijkheid van de wijkraden voor onafhankelijke kandidaten. Deze groep bood waardevolle inzichten in hoe

politieke partijen invloed uitoefenden op kandidaatstelling en in hoeverre dit de drempel voor andere bewoners verhoogde of verlaagde.

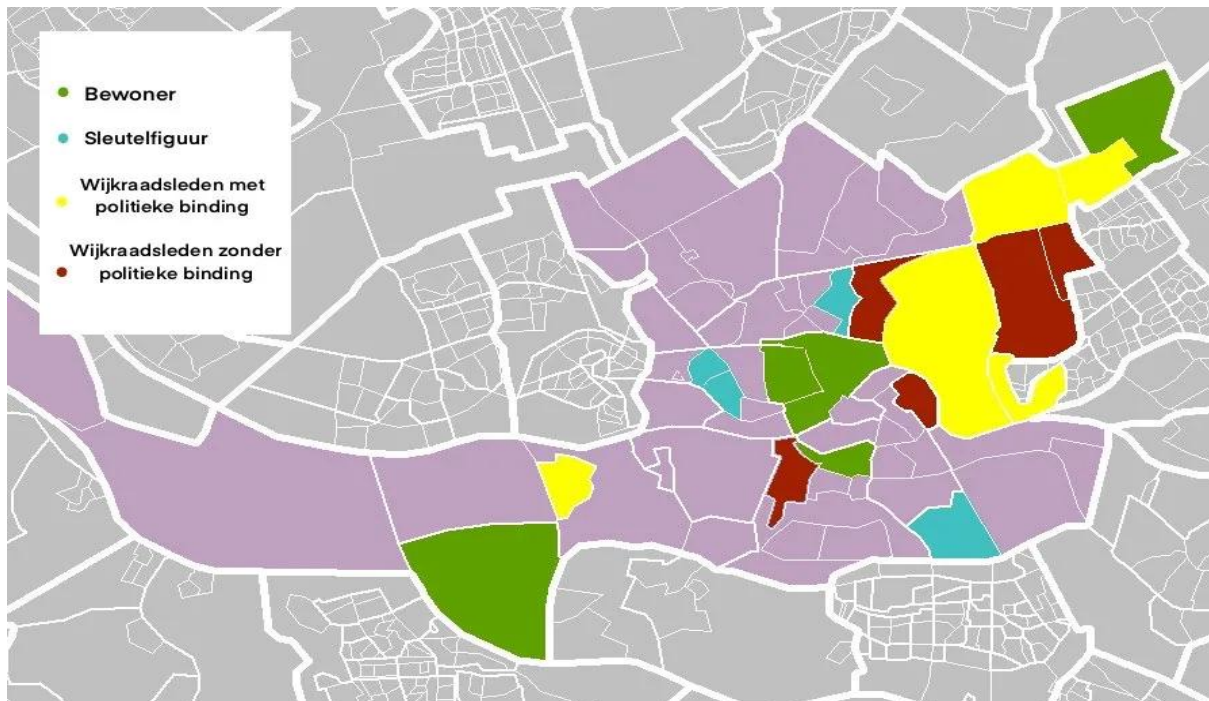
3. Bewoners zonder ervaring met de wijkraad – Deze groep bestond uit de gewone Rotterdammer die niets tot nauwelijks iets met de wijkraad te maken had, dus bewoners die de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen nooit hadden overwogen. Hun perspectieven waren essentieel om te begrijpen welke barrières een rol speelden bij het besluit om niet deel te nemen aan de wijkraadverkiezingen.
4. Sleutelfiguren in de wijk zonder kandidaatstelling – Dit waren bewoners die al een actieve rol speelden in hun wijk, bijvoorbeeld als vrijwilliger, buurtvertegenwoordiger of in een andere maatschappelijke functie, maar zich desondanks niet kandidaat hadden gesteld voor de wijkraad. Hun inzichten hielpen te verklaren waarom betrokken burgers ervoor kozen om zich op andere manieren in te zetten in plaats van via het bestuurlijke stelsel.

Het onderscheid tussen deze groepen was belangrijk, omdat het de mogelijkheid bood om het proces van kandidaatstelling vanuit verschillende invalshoeken te analyseren. Door de verschillende perspectieven van (potentiële) kandidaten te combineren, ontstond een completer beeld van de factoren die van invloed waren op de bereidheid tot deelname. In bijlage A & B zijn de verschillende topiclijsten te zien, met daarbij de bijbehorende promptvragen. Er waren twee verschillende topiclijsten omdat aan de groepen verschillende vragen gesteld gaan worden. Bij de wijkraadsleden ging het voornamelijk over waarom ze zich wel kandidaat hebben gesteld, terwijl het bij de bewoners en sleutelfiguren juist ging over waarom ze zich niet kandidaat hebben gesteld.

In totaal zijn er 17 respondenten geïnterviewd. Daarbij was dataverzadiging (*saturation*) een belangrijk criterium: dit hield in dat er interviews werden afgenomen tot er geen nieuwe informatie meer uit kwam (Creswell & Poth, 2018). In tabel 1 is te zien hoeveel respondenten er per groep zijn geïnterviewd. In figuur 2 is te zien hoe deze respondenten geografisch verspreid zijn over de stad Rotterdam en tot welke groep ze behoren. De respondenten zijn onderverdeeld in vier categorieën: bewoners zonder wijkraadervaring (groen), sleutelfiguren uit de wijk zonder wijkraadsfunctie (blauw), wijkraadsleden met politieke binding (geel) en wijkraadsleden zonder politieke binding (rood). Per wijk is er maximaal 1 respondent, hiervoor is gekozen om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen over de stad Rotterdam.

Tabel 1 - aantal respondenten

Respondentengroep	N (aantal respondenten)
<i>Wijkraadsleden zonder politieke binding</i>	5
<i>Wijkraadsleden met politieke binding</i>	4
<i>Bewoners zonder ervaring met de wijkraad</i>	5
<i>Sleutelfiguren in de wijk zonder kandidaatstelling</i>	3

Figuur 2 - geografische spreiding respondenten

3.3 Data-analyse

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de thematische analyse van Verhoeven (2020). Deze methode is geschikt voor kwalitatief onderzoek omdat patronen en thema's in de data daardoor goed kunnen worden geïdentificeerd, geanalyseerd en geïnterpreteerd. De thematische analyse maakte het mogelijk om zowel vooraf gedefinieerde thema's (zoals afgeleid uit het theoretisch kader) als nieuwe, uit de data opkomende inzichten te integreren in de analyse.

Om deze analyse efficiënt uit te voeren, werd gebruikgemaakt van de kwalitatieve data-analyse software ATLAS.ti. Dit programma maakte het systematisch coderen van teksten, het structureren van data en het visualiseren van verbanden tussen thema's mogelijk. Na het afnemen van de interviews werden deze woordelijk getranscribeerd en geüpload naar ATLAS.ti. Vervolgens werden relevante uitspraken gecodeerd met korte labels die de kern van de uitspraak weergaven. Deze codes werden zowel inductief als deductief toegekend: deels op basis van het theoretisch kader, deels op basis van nieuwe inzichten uit de data. In bijlage D staat een overzicht van de voornaamste (hoofd)codes en subcodes die in eerste instantie zijn gebruikt. De subcodes zijn tijdens de analyse uitgebreid of verfijnd, omdat bepaalde thema's herhaaldelijk terugkeerden of op een andere manier naar voren kwamen. De uiteindelijke codeboom is opgenomen in bijlage E.

De derde fase van de analyse bestond uit het axiaal coderen, waarbij codes werden gegroepeerd in overkoepelende thema's. Hierbij werd rekening gehouden met de vier vooraf vastgestelde factoren (persoonlijke, sociale, institutionele en politieke), maar er was ook ruimte voor nieuwe categorieën die op basis van de interviews ontstonden. In de vierde fase zijn de belangrijkste thema's verfijnd en verbonden aan de onderzoeksvragen. Er is bovendien een onderscheid gemaakt tussen de verschillende gedefinieerde groepen. Tot slot werden in de vijfde fase de uiteindelijke thema's vergeleken met het theoretisch kader en waar nodig aangevuld met nieuwe inzichten. De thema's die uit deze fasen naar voren kwamen, zijn beschreven in het resultatenhoofdstuk en worden daar onderbouwd met relevante citaten uit de interviews.

Daarnaast is gekeken naar de samenhang tussen factoren. Hiervoor is gebruikgemaakt van een co-occurrence-tabel in ATLAS.ti, die inzicht biedt in welke codes vaak gezamenlijk voorkomen binnen dezelfde fragmenten. Op basis daarvan zijn patronen van interactie tussen factoren zichtbaar geworden.

3.4 Betrouwbaarheid & Validiteit

Kwalitatief onderzoek met semigestructureerde interviews kent specifieke aandachtspunten op het gebied van betrouwbaarheid en validiteit (Creswell & Poth, 2018). In dit onderzoek is de betrouwbaarheid onder meer gewaarborgd door het gebruik van een topiclijst en een semigestructureerde aanpak, zodat alle respondenten vergelijkbare kernvragen kregen. Dat verhoogde de consistentie en vergelijkbaarheid van de gesprekken, terwijl er voldoende vrijheid bleef om door te vragen. Daarnaast zijn alle interviews opgenomen en volledig getranscribeerd. Daardoor werd het mogelijk om tijdens de analyse altijd terug te grijpen op de letterlijke bewoordingen en uitspraken. Daarnaast hanteerde dit onderzoek een systematisch coderingsschema, gedeeltelijk gebaseerd op het theoretisch kader en gedeeltelijk afgeleid van de antwoorden. Deze mix van deductieve en inductieve codes creëerde ruimte voor nieuwe inzichten en minimaliseerde het risico dat belangrijke thema's over het hoofd werden gezien (Klapwijk, 2011). Bij de selectie van de respondenten is gekozen voor een spreiding over de stad Rotterdam. De beperking tot één interview per wijk kwam voort uit praktische overwegingen en tijdsdruk, maar zorgt wel voor een redelijke spreiding over de stad. Deze spreiding hielp inzicht te krijgen in uiteenlopende motivaties en drempels bij kandidaatstelling, wat de geloofwaardigheid van de bevindingen versterkte. Niettemin bleef het mogelijk dat de variatie binnen een specifieke wijk niet volledig wordt weergegeven, omdat slechts één persoon per wijk wordt geïnterviewd. Dit vormt een beperking voor de mate waarin de resultaten doorgetrokken kunnen worden naar andere bewoners van dezelfde wijk.

Naast betrouwbaarheid was de validiteit een cruciaal aandachtspunt. Interne validiteit verwijst naar de mate waarin het onderzoek daadwerkelijk meet wat het beoogt te meten (Creswell & Poth, 2018). Het gebruik van semigestructureerde interviews sloot aan op het doel om diepgaande inzichten te vergaren in de persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren die de bereidheid tot kandidaatstelling beïnvloedden. Door open vragen te stellen en door te vragen, ontstond een holistisch beeld van de beweegredenen, twijfels en contextuele factoren die een rol speelden. Bij de selectie van de respondenten is gekozen voor een spreiding over de stad Rotterdam. De beperking tot één interview per wijk kwam voort uit praktische overwegingen en tijdsdruk, maar zorgt wel voor een redelijke spreiding over de stad. Bij die selectie is geprobeerd een zekere spreiding te realiseren, zodat verschillende wijken en contexten vertegenwoordigd zijn. Deze spreiding hielp inzicht te krijgen in uiteenlopende motivaties en drempels bij kandidaatstelling, wat de geloofwaardigheid van de bevindingen versterkte. Niettemin bleef het mogelijk dat de variatie binnen een specifieke wijk niet volledig wordt weergegeven, omdat slechts één persoon per wijk wordt geïnterviewd. Dit vormt een beperking voor de mate waarin de resultaten doorgetrokken kunnen worden naar andere bewoners van dezelfde wijk.

Ter bevordering van de validiteit werden diverse groepen respondenten betrokken: wijkraadsleden met en zonder politieke binding, bewoners die zich niet kandidaat stelden en sleutelfiguren in de wijk. Hierdoor nam de kans af dat de uitkomsten te sterk werden beïnvloed door slechts één perspectief. De externe validiteit (generaliseerbaarheid) is in een kwalitatief onderzoek echter beperkt, omdat de

steekproef niet omvangrijk en niet aselekt is. Als eerst gelden de bevindingen voor de specifieke groep geïnterviewden, zodat niet iedere Rotterdammer zich erin zal herkennen. Ten tweede kunnen factoren als opleidingsniveau, politieke betrokkenheid en sociale context binnen wijken verschillen, waardoor de resultaten niet zomaar op de hele stad van toepassing zijn. Toch biedt dit onderzoek waardevolle handvatten voor beleidsmakers, omdat diepgaande en contextspecifieke inzichten inzicht verschaffen in onderliggende mechanismen achter kandidaatstelling.

3.6 Privacy & Ethiek

Voorafgaand aan het onderzoek hebben alle deelnemers een informatieformulier (Bijlage F) en een toestemmingsformulier (Bijlage G) ontvangen en ondertekend. In het informatieformulier is toegelicht wat het doel van het onderzoek is, hoe de gegevens verwerkt worden en hoe de privacy van deelnemers wordt gewaarborgd. In het toestemmingsformulier hebben deelnemers expliciet toestemming gegeven voor het maken van audio-opnames en het eventueel gebruiken van citaten in het onderzoeksrapport. Deelnemers konden aangeven of zij volledig anoniem wilden blijven.

Alle gegevens zijn alleen gebruikt voor het doel van dit onderzoek en zijn niet gedeeld met anderen buiten de onderzoeker, behalve in geanonimiseerde vorm voor academische doeleinden of richting de gemeente Rotterdam. De gegevens zijn opgeslagen op een beveiligde locatie en worden maximaal vier jaar bewaard. Deelname was vrijwillig, dus deelnemers konden op elk moment stoppen of hun toestemming intrekken, zolang de dataset nog niet was ingediend.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken aan de hand van de vier categorieën: persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren. Daarbij zijn de dimensies uit het theoretisch kader uitgewerkt en aangevuld met nieuwe inzichten uit de interviews. Tijdens de analyse zijn drie typen invloeden geïdentificeerd: randvoorwaardelijke, latente en directe factoren. Randvoorwaardelijke factoren vormen de noodzakelijke basis om überhaupt deel te kunnen nemen. Latente factoren zijn impliciete motieven of barrières die niet altijd direct benoemd worden en vaak ook in combinatie met andere factoren tot kandidaatstelling leidt. Directe factoren daarentegen zijn expliciet geformuleerde redenen die respondenten gaven voor (of tegen) kandidaatstelling.

4.1 Sociale factoren

Onder sociale factoren wordt onderscheid gemaakt tussen drie dimensies die invloed uitoefenen op de bereidheid om zich kandidaat te stellen: sociale steun of druk vanuit de omgeving, sociale participatie/netwerken in de wijk en de betrokkenheid. De eerste twee dimensies zijn gebaseerd op de literatuur omtrent politieke participatie. Maar de betrokkenheid van de respondenten kwam inductief naar voren tijdens de interviews. De betrokkenheid gaat voornamelijk over sterk gevoelde verbondenheid met de wijk of de stad.

4.1.1 Sociale steun of druk

Sociale steun blijkt een belangrijke factor te zijn in het besluit om zich kandidaat te stellen voor de wijkraad. In een aantal gevallen speelt de directe omgeving een stimulerende rol in de keuze om je verkiesbaar te stellen. Respondenten geven aan dat opmerkingen als *“Dat is echt iets voor jou”* of *“Je moet blijven, we hebben je nodig”* hen het laatste duwtje gaven om zich aan te melden of opnieuw beschikbaar te stellen voor de wijk. Bij wijkraadsleden zonder politieke binding kwam naar voren dat de waardering van de bewoners een soort morele verantwoordelijkheid naar boven riep. *“Als zoveel mensen dat zeggen, voel je ook een verantwoordelijkheid,”* zei een wijkraadslid in Feijenoord.

Voor sommige respondenten was sociale steun niet alleen een prettige bijkomstigheid, maar de reden om zich daadwerkelijk kandidaat te stellen. Ze gaven aan dat ze zonder dat zetje niet eens hadden overwogen om zich aan te melden. Een wijkraadslid uit Oud Charlois zei: *“Mijn oud-leerlingen kwamen naar me toe: ‘Hé meester, dit is echt iets voor jou. Die hebben me echt over de streep getrokken.’* Een andere respondent uit Oosterflank vertelde: *“Ik wist helemaal niet dat het bestond, totdat mijn achterbuurvrouw uitlegde wat het was.”* Zij zei: *is het niet iets voor jou? Toen dacht ik: “Eigenlijk klinkt het wel leuk.”*

Tegelijkertijd is sociale steun geen vanzelfsprekendheid. Verschillende respondenten merkten op dat er in hun directe omgeving niet per se enthousiast werd gereageerd. Er klonk terughoudendheid en scepsis. Een wijkraadslid in Kralingen: *“Mijn vrouw zei: jij bent gek dat je hier zoveel tijd in stopt.”* Een ander wijkraadslid in Pernis: *“Mijn gezin stond niet te juichen.”* Dat soort reacties waren geen uitzondering. Ook jongere wijkraadsleden benoemden een zekere schaamte. Niet groots, maar voelbaar. Toch werden deze terughoudende reacties binnen de sociale kring zelden als doorslaggevend ervaren in de beslissing om zich kandidaat te stellen. Wijkraadsleden gaven aan dat hun intrinsieke motivatie of verantwoordelijkheidsgevoel richting de wijk zwaarder woog dan de sociale steun of druk in hun omgeving.

4.1.2 Netwerken in de wijk

In alle groepen respondenten, met uitzondering van enkele bewoners, kwam naar voren dat netwerken in de wijk voor de kandidaatstelling al in meer of mindere mate aanwezig waren. Vrijwel alle sleutelfiguren en wijkraadsleden zonder politieke binding hadden al bestaande sociale netwerken in de wijk: zij kenden bewoners, organisaties of instellingen uit eerdere samenwerkingen of vrijwilligerswerk. Voor sleutelfiguren in de wijk betekende dit vaak intensieve contacten via buurtinitiatieven of stichtingen, zo zei een respondent uit Bospolder-Spangen-Tussendijken: *“We hebben inmiddels 2.000 tot 3.000 woningen bezocht in deze wijk.”* Wel moet erkend worden dat zulke netwerken vaak niet leidden tot deelname aan de wijkraad.

Bij wijkraadsleden zonder politieke binding bleken deze netwerken juist wel van doorslaggevend belang. Niet als keuze om zich kandidaat te stellen, maar meer om uiteindelijk gekozen te worden. De netwerken in de wijk fungeerden als een soort campagne-infrastructuur. Een respondent uit Feijenoord zei daarover: *“Ik woon in een soort mini-community, daar kent iedereen elkaar.”* *“Zonder die mensen had ik het niet gered – ik had geen partij achter me staan.”* Omdat zij niet konden rekenen op de steun of zichtbaarheid van een partij, waren deze netwerken dus cruciaal om uiteindelijk verkozen te worden.

Opvallend is dat sociale netwerken zelden rechtstreeks aanzetten tot kandidaatstelling. In tegenstelling tot sociale steun, vormden netwerken vooral een voorwaarde om je verkiesbaar te stellen, niet zozeer de aanleiding om zich aan te melden. Er werd namelijk tijdens de interviews nooit expliciet gezegd dat netwerken de doorslag gaven. Toch bleek uit vrijwel ieder gesprek met wijkraadsleden dat voordat ze kandidaat werden, ze al actief waren in de wijk.

4.1.3 Betrokkenheid

De mate van betrokkenheid bij de wijk bleek sterk afhankelijk van de wijk zelf. Verschillen tussen wijken waren duidelijk zichtbaar in hoe respondenten spraken over hun verbondenheid met hun wijk. Zo gaf een bewoner uit Hoogvliet aan: *“Ik hou gewoon van Rotterdam en van Hoogvliet. Dit is mijn thuis. Ik wil dat het hier goed blijft gaan, en liever nog beter wordt. Als ik daarvoor iets kan doen, dan doe ik dat graag.”* In contrast daarmee was er bij bewoners uit de Tarwewijk juist sprake van afstand en fragmentatie: *“Het is gewoon iedereen voor zichzelf en voornamelijk bezig zijn met je eigen groep. Ik zie totaal geen initiatief.”* In wijken waar bewoners meer verbondenheid met de wijk ervaren en er een gevoel van gemeenschap bestaat, is de betrokkenheid merkbaar hoger dan in wijken waar veel verloop is of waar men elkaar nauwelijks kent.

Voor de meeste wijkraadsleden, zowel met als zonder politieke binding, speelt verbondenheid met de wijk een belangrijke rol in hun besluit om zich kandidaat te stellen. Vaak is er sprake van langdurige betrokkenheid, opgebouwde netwerken of een sterke persoonlijke motivatie om iets terug te doen voor de buurt. Een wijkraadslid uit Ommoord zei hierover: *“Ik heb altijd die binding met de wijk gehad. Ik wist dat ik hier ooit weer zou eindigen.”*

Toch laten de interviews zien dat betrokkenheid alleen zelden genoeg is om daadwerkelijk de stap naar kandidaatstelling te zetten. Het lijkt eerder een randvoorwaarde: zonder betrokkenheid is er geen motivatie, maar betrokkenheid leidt op zichzelf ook niet automatisch tot formele politieke participatie, in de vorm van wijkraadslid worden. Dit is ook te zien aan dat sleutelfiguren en bewoners toch een binding voelen met de wijk, maar toch niet de keuze hebben gemaakt om zich verkiesbaar te stellen. Of, zoals een wijkraadslid zonder partij uit Oosterflank het verwoordde: *“Ik was daar eerst uit interesse, niet met het idee om me verkiesbaar te stellen.”* Hiermee doelde de respondent op een voorlichtingsbijeenkomst over wat wijkraden inhouden. De uitspraak laat dus zien dat de respondent zich betrokken voelde om aanwezig te zijn, maar dat dit niet voldoende was om zichzelf meteen verkiesbaar te stellen.

4.2 Persoonlijke factoren

Onder persoonlijke factoren wordt onderscheid gemaakt tussen vier dimensies die invloed uitoefenen op de bereidheid om zich kandidaat te stellen: Politieke ambitie, kosten-baten afweging, levensfaseoverweging en de intrinsieke motivatie. De eerste twee dimensies zijn gebaseerd op de literatuur omtrent politieke participatie. Maar de levensfaseoverweging en de intrinsieke motivatie van de respondenten kwam inductief naar voren tijdens de interviews. De levensfaseoverweging gaat voornamelijk over de mate waarin het moment in iemands leven ruimte geeft om zich kandidaat te stellen. De intrinsieke motivatie gaat voornamelijk over een persoonlijke drijfveer om iets te willen betekenen voor de wijk of voor anderen.

4.2.1 Politieke ambitie

Politieke ambitie blijkt geen noodzakelijke of doorslaggevende dimensie in het besluit om zich kandidaat te stellen voor de wijkraad. Voor de meeste respondenten staat de stap naar het kandidaat stellen los van een bredere politieke carrière. Sommige wijkraadsleden benoemen expliciet géén politieke ambitie te hebben, zo zei een wijkraadslid met politieke binding: *“Nee, ik heb geen zin om tijdens de gemeenteraadsvergaderingen, als de camera’s aan staan, anderen af te branden en dan buiten weer met een schouderklop naar huis te gaan.”* Anderen sluiten het niet uit, maar verbinden het aan voorwaarden zoals koers en waarden: *“Ik sluit het niet uit, maar dan moet de koers wel bij mij passen.”* Politieke ambitie kan daarom worden opgevat als een latente factor, dit houdt in dat het wel invloed kan uitoefenen, maar niet noodzakelijk sturend of zichtbaar is (Bollen, 1989): bij een deel van de wijkraadsleden is de interesse of openheid er wel, maar het is zelden sturend. Dit speelde met name bij respondenten die verbonden zijn aan een politieke partij.

4.2.2 Kosten-batenafweging

De kosten-batenafweging vormt een breed terugkerende dimensie in de overweging om zich kandidaat te stellen voor de wijkraad. Respondenten wegen daarbij vooral de benodigde tijd, energie en verwachte impact van hun inzet tegen elkaar af. Voor mensen die zich niet kandidaat hebben gesteld, vormt vooral het idee dat het vervullen van een wijkraad functie veel tijd zou kosten een grote rol. Zo zei een bewoner uit de Tarwewijk: *“Als ik er tijd voor zou hebben, dan zou ik me zeker er wel in willen verdiepen”*.

Bij wijkraadsleden zonder politieke partij overheerst vaak een negatieve balans in deze afweging. Ze geven aan veel tijd en energie in het wijkraadswerk te steken, maar hier weinig tastbare impact voor terug te zien. Zo zei een wijkraadslid zonder politieke binding: *“Ik maak te weinig verschil. En het kost ontzettend veel tijd. [...] Ik vind het niet erg om te investeren, maar dan moet het wel iets opleveren. En dat doet het te weinig.”*

Bij wijkraadsleden met een partijbinding lijkt deze kosten-batenafweging minder expliciet aanwezig in hun overweging. Een wijkraadslid uit Zevenkamp nuanceert dit: *“Voor mij speelt dat minder. De tijdsinvestering versus wat je ervoor terugkrijgt is wel een punt, maar uiteindelijk moet ik gewoon beslissen of ik het ervoor over heb.”* De kosten-batenafweging blijkt dus vooral bij wijkraadsleden zonder politieke binding en niet-deelnemende bewoners, een doorslaggevende factor in de beslissing om zich al dan wel of niet kandidaat te stellen. Voor wijkraadsleden met politieke binding lijkt deze afweging minder expliciet aanwezig.

4.2.3 Levensfaseoverweging

De levensfase-overweging kwam niet duidelijk naar voren in de literatuur over politieke participatie, maar kwam wel duidelijk uit de interviews. Het bleek van invloed te zijn op het besluit om zich al dan wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraad. Drie factoren stonden centraal: leeftijd, gezondheid en de bredere levenssituatie van respondenten. Jongere respondenten die zich niet hebben aangemeld, gaven vaak aan dat ze er ‘nog niet aan toe zijn’. Verplichtingen als werk, studie of jonge gezinnen kregen voorrang. Zoals een bewoner uit Nesselande zei: *“Ik ambieer die functie momenteel niet, maar dat komt ook door het eigen leven. Omdat er op dit moment gewoon andere dingen spelen.”*

Tegelijkertijd gaf een wijkraadslid uit Zevenkamp aan dat juist het bereiken van de pensioenleeftijd ruimte gaf om zich te engageren: *“Bovendien ben ik vorig jaar met pensioen gegaan. Dus ik had ineens meer tijd.”* Toch kan deze ruimte ook omslaan in fysieke beperkingen. Zoals een ouder wijkraadslid in Oud-Charlois-Wielewaal het verwoordde: *“Nee, maar dat komt voornamelijk door mijn leeftijd. Mijn gezondheid speelt daar ook een belangrijke rol in. Als ik jonger was geweest had ik het 100% nog een keer gedaan.”* De levensfase van de respondenten is dus op zichzelf staande geen directe factor om zich kandidaat te stellen, maar werkt meer als randvoorwaarde die de ruimte voor kandidaatstelling bepaalt.

4.2.4 Intrinsieke motivatie

Intrinsieke motivatie kwam in de interviews naar voren als belangrijke factor in de afweging om zich kandidaat te stellen voor de wijkraad. Intrinsieke motivatie gaat voornamelijk over: de persoonlijke drijfveer om iets te betekenen voor de wijk, los van politieke belangen of externe prikkels. Respondenten spraken vaak over om bij te dragen aan hun wijk of iets te willen verbeteren in hun wijk, vanuit een gevoel van betrokkenheid of zorg voor de leefomgeving.

Bij respondenten die zich niet kandidaat hebben gesteld, is deze intrinsieke motivatie vaak wel aanwezig, maar blijkt het niet genoeg te zijn om de stap te zetten naar kandidaatstelling voor de wijkraden. Zoals een bewoner uit Dijkzigt/Oude Westen het verwoordde: *“Tenzij iemand een probleem benoemt dat ik zelf ook ervaar, dan zou ik het overwegen. Maar eerlijk gezegd: ik vind mijn wijk best wel prima.”*

Voor wijkraadsleden is intrinsieke motivatie daarentegen regelmatig een belangrijke reden om zich kandidaat te stellen. Zo zei een wijkraadslid: *“Ja, ik wilde echt iets betekenen. Vooral voor jongeren in de wijk.”* Opvallend daarbij is dat deze motivatie losstaat van politieke belangen, zo zei een wijkraadslid in Crooswijk: *“Maar ik denk nog steeds dat ik meer van het persoonlijke ben. Gewoon eerlijk zijn over je mening, zonder dat er een partijlogo bij hoeft”*

Intrinsieke motivatie vormt daarmee een belangrijke, maar niet doorslaggevende factor. Het is eerder een latente factor, die pas richting kandidaatstelling beweegt als andere randvoorwaarden ook aanwezig zijn. De randvoorwaarde die daarbij het meest naar voren komt, is de betrokkenheid (4.1.3). Bij het analyseren van de interviews kwam de betrokkenheid het vaakst samen met de intrinsieke motivatie voor. Dat betekent dus dat de wijkraadsleden die zich intrinsiek gemotiveerd voelen ook vaak een diepe verbondenheid met de wijk of stad voelen. Daarom kan betrokkenheid worden gezien als onderliggende randvoorwaarde voor het ontstaan van intrinsieke motivatie.

4.3 Institutionele factoren

Onder institutionele factoren wordt onderscheid gemaakt tussen zes dimensies die invloed uitoefenen op de bereidheid om zich kandidaat te stellen: administratieve drempels, mate van invloed, vergoeding/tijdsinvestering, ondersteuning, loting & zichtbaarheid. De eerste drie dimensies zijn gebaseerd op de literatuur omtrent politieke participatie. Maar de ondersteuning van de wijkraad, de loting van nieuwe wijkraadsleden bij onvoldoende kandidaten en de zichtbaarheid van de wijkraad kwam inductief naar voren tijdens de interviews. Onder de ondersteuning van de wijkraad wordt verstaan de mate waarin wijkraadsleden praktische, inhoudelijke en procesmatige begeleiding ontvangen. De loting gaat over het mechanisme waarbij, indien zich onvoldoende kandidaten verkiesbaar stellen, leden van de wijkraad worden aangewezen via een lotingsprocedure. Waar de

zichtbaarheid van de wijkraad voornamelijk gaat over de mate waarin bewoners op de hoogte zijn van het bestaan, de functie en de activiteiten van de wijkraad.

4.3.1 Administratieve drempels

Administratieve drempels gaan niet over de persoonlijke drijfveren van potentiële wijkraadsleden, maar over kenmerken van het systeem zelf. Daarmee wordt bedoeld hoe het systeem rondom kandidaatstelling functioneert. Dus hoe makkelijk of moeilijk het is om je aan te melden en hoe de regels en procedures zijn ingericht. Respondenten erkennen verschillende soorten administratieve obstakels. Ten eerste speelt onder bewoners zonder wijkraadfunctie een gevoel van onduidelijkheid en onwetendheid over hoe je je kandidaat kan stellen. Zoals een bewoner uit Hoogvliet zegt: *“Geen idee eigenlijk. Als ik nu zou willen meedoen, zou ik gewoon ‘wijkraad’ googlen en dan hopen dat ik op een site terechtkom.”* Daarentegen moet wel erkend worden dat het kandidaatstellingsproces door huidige wijkraadsleden vaak niet als belemmerend werd ervaren. Een wijkraadslid uit Ommoord gaf aan: *“Maar het technische proces om erin te komen was voor mij geen enkel probleem.”*

Toch ervaren zittende wijkraadsleden, zowel met als zonder partijbinding, administratieve drempels van een andere aard, namelijk tijdens het uitvoeren van hun taken. Dat gaat voornamelijk over de frustratie over de logheid van besluitvorming en bureaucratische processen. *“Drie jaar over bladkorven steggelen. Ja, dat had ik niet voor me gezien,”* zei een wijkraadslid uit Oosterflank. Daarnaast zijn er ook concrete voorbeelden van hoe bureaucratie het werk bemoeilijkt: *“We mogen zelf geen vergunning aanvragen, want we zijn volksvertegenwoordigers en ambtenaren doen het niet voor ons.”* Deze frustraties raken aan een breder thema rondom de invloed die wijkraden daadwerkelijk hebben, waar in paragraaf 4.3.2 verder op wordt ingegaan. Deze administratieve drempels hebben invloed op de kandidaatstelling doordat ze voor sommige potentiële kandidaten verwarring, ontmoediging of frustratie veroorzaken.

4.3.2 Mate van invloed

De mate van invloed van de wijkraden kwam in vrijwel alle interviews het vaakst naar voren. Ook wanneer hier niet naar werd gevraagd tijdens het interview, bleef de mate van invloed als terugkerend onderwerp terugkomen. Alle respondentgroepen gaven aan dat de invloed van wijkraden op besluitvorming en uitvoering minimaal is.

Opvallend hierbij is het onderscheid tussen wijkraadsleden met en zonder politieke binding. De partijloze wijkraadsleden spreken zich met afstand het vaakst uit over de invloed van de wijkraden. Zij ervaren een duidelijke te lage slagkracht, ondanks al hun inzet. Veel van hen overwegen om zich niet opnieuw verkiesbaar te stellen, tenzij het systeem fundamenteel verandert. Zoals een respondent uit Oosterflank het verwoordt: *“Als de verordening niet verandert zodat je daadwerkelijk meer slagkracht krijgt, dan ga ik me niet verkiesbaar stellen.”*

Wijkraadsleden met politieke binding erkennen dat ze beperkte invloed hebben, maar zijn er minder kritisch over. Ze lijken meer begrip te hebben voor de beperkte invloed, maar ervaren het nog steeds als teleurstellend: *“We hebben helemaal geen bevoegdheden. Je investeert veel tijd, maar het is moeilijk om daar echt iets van terug te zien.”* zei een wijkraadslid met politieke binding uit Ommoord.

Ondanks deze kritiek zijn er wel succesverhalen te benoemen van de wijkraden, maar vaak buiten de echte bevoegdheden van de wijkraden om. Dat gebeurt via lobbyen, netwerken en het investeren van

veel vrije tijd. Dat maakt het behalen van concrete resultaten niet vanzelfsprekend. Zo zei een wijkraadslid met politieke binding: *“Je kunt die ruimte wel zelf pakken, maar als je dat niet doet, is die er gewoon niet. Er zijn geen formele bevoegdheden.”*

De beperkte invloed hangt vaak sterk samen met andere factoren. Zo komt dit thema opvallend vaak voor in combinatie met de tijdsinvestering, vergoeding en ervaren vertrouwen of wantrouwen richting de politiek. De frustratie over de mate van invloed wordt versterkt wanneer wijkraadsleden veel tijd stoppen in het zijn van een wijkraadslid, zonder daar direct resultaat van te zien. Daarnaast vinden wijkraadsleden dat hun input nauwelijks serieus genomen wordt en daardoor hun vertrouwen in de politiek/gemeente daalt.

Bewoners en sleutelfiguren die zich niet verkiesbaar hebben gesteld, erkennen het belang van een wijkraad als schakel tussen bewoners en gemeente. Maar ook zij twijfelen over de successen die behaald kunnen worden door de wijkraad. Zij geven aan dat andere bestuursvormen, zoals gebiedscommissies van vroeger, over meer formele zeggenschap beschikten en dus effectiever waren. Ondanks de kritiek op de invloed is de wijkraad als idee wel gewaardeerd: een lokaal orgaan dat bewoners vertegenwoordigt en dicht bij de wijk staat (Rotterdam, 2022). Maar het huidige systeem sluit onvoldoende aan bij die verwachting. Respondenten willen meer zeggenschap, snellere besluitvorming, betere terugkoppeling vanuit de gemeente en budget om concrete stappen te kunnen zetten. Zoals een wijkraadslid uit Pernis het verwoordt: *“Geef ons gewoon een potje. Dan bellen we een aannemer, en dan liggen die dertien tegels er. Dat zijn de dingen waardoor je kunt dóen.”*

4.3.3 Vergoeding/tijdsinvestering

De dimensie tijdsinvestering draait om de vraag: hoeveel tijd kost het om wijkraadslid te zijn, en wat krijg je daarvoor terug in de vorm van een vergoeding? Alle respondentengroepen geven aan dat het werk van een wijkraadslid veel tijd kan kosten. Voor sommige is het lastig te combineren met werk of andere verantwoordelijkheden: Zo zei een wijkraadslid uit Kralingen: *“Als je naar het systeem kijkt en de tijd die het vraagt, is het lastig te combineren met een gewone baan.”* Daarbij gaat het werk veel verder dan alleen vergaderen: *“Als je het goed wilt doen, ben je véél meer tijd kwijt. Flyeren, bewonersbijeenkomsten, bloemetjes uitdelen, noem maar op.”* zei een wijkraadslid uit Oosterflank

Over de vergoeding bestaan uiteenlopende meningen. Sommige respondenten vinden deze passend: *“Ik vind het goed dat daar een beloning tegenover staat. Het is een eerlijke vergoeding.”* Anderen noemen het te weinig: *“Die tijdsinvestering en die vergoeding – dat weegt niet tegen elkaar op.”* Tegelijkertijd zijn er ook mensen die het juist te hoog vinden: *“Ik vind de vergoeding eigenlijk te hoog.”* Voor jongere respondenten blijkt de vergoeding juist wél motiverend: *“Zeker als zestienjarige voelde dat als: wow, ik krijg geld én ik mag gewoon m’n zegje doen.”* Toch blijkt over de hele linie dat geld geen doorslaggevende factor is. Wat echt telt, is impact maken, zo zei een bewoner uit het Centrum, als reactie op de vraag of de vergoeding een belangrijke reden zou zijn om je verkiesbaar te stellen: *“Nee absoluut niet! Het draait voor mij om de impact die ik kan maken, en of ik er tijd voor heb”*

4.3.4 Ondersteuning wijkraad

Het thema ‘Ondersteuning wijkraad’ kwam in de interviews inductief naar voren en werd alleen benoemd door huidige wijkraadsleden. Zij onderscheiden hierin twee vormen: ondersteuning vanuit de gemeente als organisatie en de ondersteuning door functionarissen zoals bijvoorbeeld de wijkraadcoördinator. De ondersteuning vanuit de gemeente wordt breed als ontoereikend ervaren.

Wijkraadsleden geven aan dat ze zich niet serieus genomen voelen door ambtenaren. Zoals één wijkraadslid met politieke binding het verwoordde: *“In principe heb je geen ondersteuning, maar het is niet alsof er proactief iets opgepakt wordt.”* Dit leidt tot frustratie bij de wijkraadsleden. Daarbij wordt ook waardering gemist: *“Vroeger werden wij uitgenodigd door het bestuur, nu niet eens een kerstkaartje.”*

De ondersteuning door functionarissen wordt wisselend beoordeeld. In veel gevallen is men hier tevreden over, maar dat lijkt eerder samen te hangen met de specifieke persoon die de functie vervult: *“Daar ben je ook heel erg van afhankelijk. Welk poppetje net die functie vervult”*. Tegelijkertijd geven meerdere respondenten aan dat de samenwerking met deze functionarissen de laatste tijd verbeterd is: *“Nu hebben we een goede wijkmanager die in oplossingen denkt.”* zei een wijkraadslid uit Zevenkamp.

4.3.5 Loting

Het thema loting kwam inductief naar voren en werd slechts door twee wijkraadsleden benoemd, beide met politieke binding. Er wordt alleen naar loting overgegaan wanneer de kandidatenlijst is uitgeput, maar beide wijkraadsleden spraken zich desondanks fel uit tegen deze procedure. Volgens de wijkraadsleden leidt loting tot de niet juiste leden. Zo stelde één van hen zelfs: *“De motivatie voor de komende periode is dat ik voornamelijk wil borgen dat er een stukje ervaring blijft in de wijkraad als ik gekozen word.”* De angst bestaat bij hen dat loting ten koste gaat van kwaliteit binnen de wijkraad. Ondanks dat slechts twee respondenten het noemden, werd het als zo bepalend ervaren dat het niet genegeerd kan worden in de analyse.

4.3.6 Zichtbaarheid

Zichtbaarheid verwijst hier naar de mate waarin Rotterdammers de wijkraad en de bijbehorende resultaten daadwerkelijk zien. Het gaat zowel om de herkenbaarheid van de wijkraadsleden zelf als om de zichtbaarheid van hun inzet en impact in de wijk.

Uit de interviews blijkt dat vrijwel alle bewoners aangaven dat de wijkraad nauwelijks tot niet zichtbaar is in hun wijk: *“Ik zie in principe niks van de wijkraad. Ik weet niet wat ze doen. Ik weet niet waar ze voor staan.”* zei een bewoner uit Nesseland. Sleutelfiguren herkennen de wijkraad wél, maar dat komt doordat zij zelf actief zijn in het wijknetwerk: *“Wij maken zelf wel een jaarbegroting... daar komt de hele wijkraad dan samen.”* zei een sleutelfiguur uit het Oude Noorden.

Tegelijkertijd geven wijkraadsleden aan dat het moeilijk is om zichtbaar te zijn voor bewoners: *“En dat terwijl nu, na al die jaren, nog steeds 80% van de bewoners niet weet wie de wijkraad is of wat we doen..”*

Zichtbaarheid blijkt daarmee een belangrijke, maar vaak impliciete factor in de motivatie om je wel of niet verkiesbaar te stellen. Daarmee wordt bedoeld dat mensen zelden letterlijk zeggen dat zichtbaarheid bepalend is, maar dat onbekendheid met de wijkraad er wel toe leidt dat ze geen reden zien om zich kandidaat te stellen.

4.4 Politieke factoren

Onder politieke factoren wordt onderscheid gemaakt tussen vier dimensies die invloed uitoefenen op de bereidheid om zich kandidaat te stellen: politieke binding, vertrouwen en/of wantrouwen in politiek, contact met politieke partijen & gelijke toegang. De eerste drie dimensies zijn gebaseerd op

de literatuur omtrent politieke participatie. Maar de mate van gelijke toegang kwam inductief naar voren tijdens de interviews. Hieronder wordt verstaan dat wijkraadsleden zonder politieke partij toegang hebben tot minder faciliteiten dan wijkraadsleden met politieke binding.

4.4.1 Politieke binding

Partijbinding houdt in dat je je als kandidaat op de kieslijst kunt laten plaatsen namens een politieke partij, of juist als onafhankelijke zonder partij. Op de kieslijst staat dan je naam met of zonder partijvermelding. Uit de interviews blijkt dat partijbinding voor veel respondenten een significante rol speelt bij hun beslissing om zich wel of niet verkiesbaar te stellen.

Voor alle respondenten zonder politieke binding was juist de afwezigheid van partijpolitiek een belangrijke motivatie om mee te doen: *“Wat me vooral aantrok, was dat ik me niet aan een politieke partij hoefde te binden.”* zei een wijkraadslid zonder politieke binding, verwijzend naar het feit dat deelname via een partij voor hem een drempel vormde. Anderen gaven aan dat zij zouden overwegen te stoppen als het systeem volledig op partijlijsten zou overgaan: *“Als het alleen nog maar via een politieke partij kan, dan doe ik niet meer mee.”* zei een ander wijkraadslid.

Voor wijkraadsleden met politieke binding is hun partij juist de reden om deel te nemen. Zoals een wijkraadslid van Leefbaar Rotterdam het verwoordde: *“Ik doe het deels ook voor Leefbaar — Leefbaar zet gewoon mensen in die wijken”*. Partijbinding blijkt daarmee een belangrijke en soms zelfs doorslaggevende factor voor kandidaatstelling bij de wijkraad.

4.4.2 Vertrouwen en/of wantrouwen in politiek

Vertrouwen in de politiek en overheid was, na de mate van invloed van de wijkraad, de meest gecodeerde dimensie binnen de interviews. Vooral bij niet-wijkraadsleden kwam dit duidelijk naar voren. Binnen deze groep is er veel wantrouwen richting de gemeente of de politiek. Zo zei een bewoner: *“Wij zien alleen die problemen. Dus wij denken: wat zijn jullie aan het doen? Het werkt nooit en jullie willen alleen maar geld van ons”*

Daarnaast bestaat er bij bewoners en sleutelfiguren veel scepsis over de effectiviteit van de wijkraad. Dat staat in lijn met de reflecties van sommige wijkraadsleden zelf, die erkennen dat het lage vertrouwen in het systeem leidt tot demotivatie en twijfel over herverkiesbaarheid. Een wijkraadslid verwoordt dit als volgt: *“Dat speelt ook heel erg mee met motivatie, en of ik me volgend jaar weer verkiesbaar zou stellen”*, hierbij verwijst het wijkraadslid naar het vertrouwen in het verbeteren van het wijkradenstelsel.

Hoewel wantrouwen nooit expliciet als reden werd genoemd om geen kandidaat te worden, komt het zo vaak voor in de interviews dat het als impliciete, onderliggende factor meespeelt. Wantrouwen vormt daarmee geen direct verband. Dat betekent dus dat vertrouwen geen doorslaggevende of expliciete factor is in de kandidaatstelling voor de wijkraad, maar wanneer vertrouwen ontbreekt, daalt de motivatie om je in te zetten voor de wijk. Het versterken van vertrouwen zou dan ook indirect kunnen bijdragen aan hogere betrokkenheid en dus meer kandidaten voor de wijkraden.

4.4.3 Contact met politieke partijen

Contact met politieke partijen verwijst in deze context naar de manier waarop politieke partijen actief personen benaderen om zich kandidaat te stellen voor de wijkraad. Uit de interviews blijkt dat politieke partijen hier nadrukkelijk een rol in spelen. Dit gebeurt op verschillende manieren: sommige respondenten geven aan direct benaderd te zijn – *“Vervolgens ben ik benaderd door zowel Leefbaar als het CDA”*, aldus een wijkraadslid met politieke binding. Terwijl anderen vaker benaderd worden tijdens informatieavonden of tijdens algemene oproepen: *“Er worden ook avonden georganiseerd waar mensen kunnen horen hoe het is om in de wijkraad te zitten”*, zei een wijkraadslid uit Zevenkamp.

Voorals wijkraadsleden met partijbinding zien dit contact als vanzelfsprekend en onderdeel van het proces. Voor kandidaten zonder partijbinding ligt dit anders. Sommigen ervaren het als opdringerig of zelfs hinderlijk. Een wijkraadslid uit Crooswijk omschrijft het als volgt: *“Op borrels voelde het alsof ze je probeerden binnen te halen... ik wilde er juist voor de wijk zijn, niet voor een partij.”* Contact met politieke partijen blijkt dus een directe, maar ambigue factor: het kan bijdragen aan kandidaatstelling, maar ook juist afschrikken.

4.4.4 Gelijke toegang

Gelijke toegang verwijst in dit onderzoek naar de mate waarin wijkraadsleden gelijke toegang hebben tot middelen, netwerken en invloed, ongeacht of zij wel of geen politieke binding hebben. Deze dimensie is inductief uit de interviews naar voren gekomen en werd uitsluitend benoemd door huidige wijkraadsleden, met name door degenen zonder partijbinding die het als belemmerend ervaren. Ook op het gebied van campagnevoeren zijn er verschillen: *“Ze hebben extra geld gekregen voor campagneborden. Leefbaar Rotterdam heeft met eigen geld geflyerd. Dat is democratisch gezien niet eerlijk.”*, zei een wijkraadslid zonder politieke binding.

Wijkraadsleden met partijbinding geven tegelijk aan dat hun politieke binding concreet voordeel oplevert: *“Het helpt ook dat je makkelijker toegang hebt tot het stadhuis. Je kent de wethouders. Dat helpt zeker in het lobbyen.”*, zei een wijkraadslid uit Kralingen. Dat betekent dus dat gelijke toegang op zichzelf staand geen motief voor kandidaatstelling is, maar wel een rol speelt onder de factor “partijbinding”. Want de toegang tot specifieke middelen lijkt toe te nemen wanneer een wijkraadslid gebonden lijkt te zijn aan een politieke partij. Tegelijkertijd laat de analyse zien dat bewoners zonder partijbinding gelijke toegang als basis zien en niet als iets dat afhankelijk zou moeten zijn van of je wel of niet meedoet namens een politieke partij.

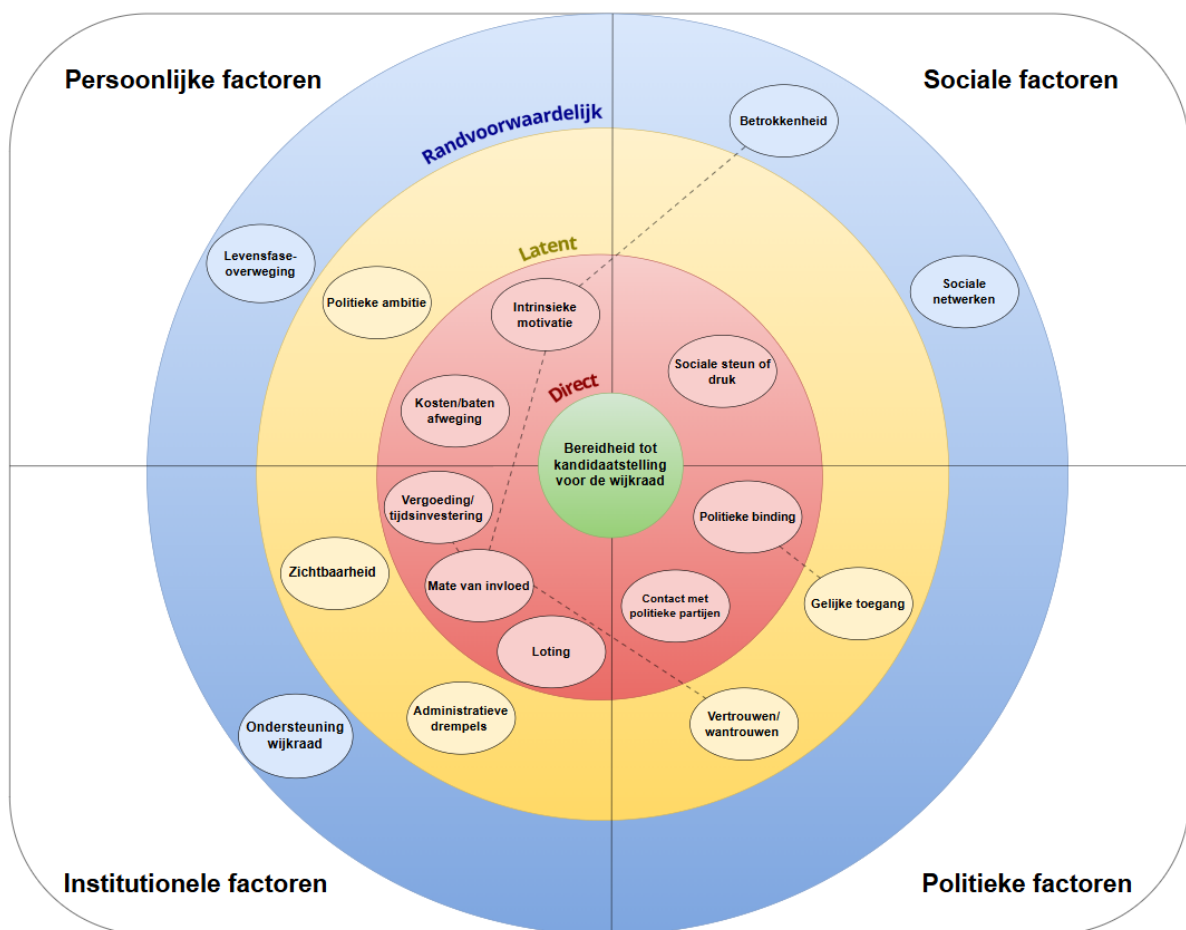
4.5 Synthese

Om de onderlinge verhouding tussen de verschillende factoren te verduidelijken, is in figuur 3 een visueel model te zien waarin alle subfactoren zijn geordend op basis van de mate van invloed: direct, latent of randvoorwaardelijk. In het midden van het model staat de centrale uitkomst: de bereidheid tot kandidaatstelling voor de wijkraad. De directe factoren (rood) zijn de meest sturende elementen. Dit zijn concrete overwegingen die in de interviews vaak genoemd werden als doorslaggevend. De latente factoren (geel) bevinden zich in de middelste ring. Deze zijn wel aanwezig in het overwegingsproces, maar minder expliciet of sturend. Deze factoren kunnen de bereidheid versterken of verminderen, maar zelden op zichzelf leiden tot kandidaatstelling of het uitsluiten van de kandidaatstelling. Zo blijkt bijvoorbeeld gelijke toegang, in samenhang met partijbinding, wel een

drijvende factor te zijn bij de beslissing om je kandidaat te stellen of juist niet. Gelijke toegang op zichzelf vormt echter geen drijvende factor, omdat het wordt gezien als een basisvoorwaarde, iets wat vanzelfsprekend zou moeten zijn en niet iets dat actief motiveert tot deelname. De buitenste ring (blauw) toont de randvoorwaardelijke factoren. Dit zijn geen directe drijfveren, maar ze bepalen wel in welke mate iemand in de praktijk de ruimte voelt om zich kandidaat te stellen. Denk hierbij aan levensfase, betrokkenheid bij de wijk en bestaande netwerken. Zonder deze voorwaarden is kandidaatstelling vaak überhaupt geen overweging.

Ook zijn vijf meest voorkomende combinaties van factoren verbonden door middel van stippellijnen in figuur 3, namelijk de koppelingen tussen invloed van de wijkraad en respectievelijk vertrouwen/wantrouwen, intrinsieke motivatie en tijdsinvestering, alsook de interacties tussen betrokkenheid en intrinsieke motivatie en tussen partijbinding en gelijke toegang. Deze interacties laten zien dat deze factoren elkaar niet los beïnvloeden, maar juist in samenhang de keuze om je wel of niet kandidaat te stellen beïnvloeden.

Dus dit model laat zien dat kandidaatstelling voor de wijkraad zelden wordt bepaald door één factor. Juist de combinatie van directe prikkels en gunstige randvoorwaarden blijkt doorslaggevend. Het model biedt zo een complete weergave op wat bewoners drijft of juist weerhoudt om zich lokaal in te zetten door middel van de wijkraad.

Figuur 3 - Model bereidheid tot kandidaatstelling voor de wijkraad

5. Conclusie

In dit onderzoek stond de volgende hoofdvraag centraal: Hoe beïnvloeden persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren de bereidheid van Rotterdammers om zich wel of niet kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen? Uit de resultaten blijkt dat de bereidheid tot kandidaatstelling voor de wijkraden nooit wordt beïnvloed door één enkele factor, maar altijd door een samenspel van meerdere factoren. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen vier categorieën factoren, die vermeld zijn in de hoofdvraag. Binnen elke categorie zijn bovendien verschillende subfactoren geïdentificeerd. Zo bestaan de persoonlijke factoren uit politieke ambitie, kosten-batenafweging, intrinsieke motivatie en levensfase-overweging. De sociale factoren bestaan uit netwerken in de wijk, de betrokkenheid en de sociale steun of druk. De institutionele factoren omvatten de administratieve drempels, de tijdsinvestering/vergoeding, de mate van invloed, zichtbaarheid, ondersteuning en loting. Tot slot betreffen de politieke factoren de politieke binding, contact met politieke partijen, het vertrouwen/wantrouwen en de gelijke toegang.

Vervolgens zijn de subfactoren onderverdeeld in drie niveaus, op basis van hun relatieve rol in het proces van kandidaatstelling. Directe factoren, latente factoren en randvoorwaardelijke factoren. Directe factoren zijn vaak doorslaggevend en hebben direct invloed op de keuze om je kandidaat te stellen voor de wijkraad, voorbeelden hiervan zijn de mate van invloed en de politieke binding. Latente factoren zijn factoren die wel meespelen, maar vaak impliciet zijn of in samenhang met andere factoren pas een rol spelen in de overweging. Voorbeelden hiervan zijn de administratieve drempels en de mate van gelijke toegang. Als laatste de randvoorwaardelijke factoren, die bepalen of de context überhaupt ruimte biedt om kandidaatstelling te overwegen. Voorbeelden hiervan zijn de betrokkenheid en de levensfase-overweging.

Tot slot blijkt ook dat sommige combinaties van factoren vaker samen voorkomen. Zo blijkt de beperkte mate van invloed sterk samen te hangen met factoren als vertrouwen in de politiek, tijdsinvestering en kosten-batenafweging. Ook blijkt betrokkenheid in de wijk vaak samen te gaan met intrinsieke motivatie. Bij wijkraadsleden zonder politieke binding spelen kosten-batenafweging, tijdsinvestering en de mate van invloed een grotere rol, terwijl politieke binding bij partijgebonden kandidaten juist vaak drempels verlaagt. Hiermee biedt dit onderzoek niet alleen inzicht in welke factoren van invloed zijn, maar vooral hoe deze in samenhang bepalen of Rotterdammers zich betrokken en gemotiveerd voelen om een actieve rol te nemen in de wijkraad. Het is een gelaagd proces, waarbij pas als meerdere factoren op het juiste moment samenkomen, de bewoners de stap zetten om zich kandidaat te stellen. Veel van deze factoren zijn niet vanzelfsprekend aanwezig. Dit betekent dat wijkraden, ondanks de opzet als laagdrempelig democratisch instrument, in de praktijk sterk afhankelijk zijn van een relatief smalle groep gemotiveerde burgers. Zonder bewust beleid dat deze randvoorwaarden verbetert, zoals zichtbaarheid, ondersteuning en daadwerkelijke invloed, dreigt het risico dat wijkraden niet representatief zijn voor de hele wijk en dat het draagvlak voor het model onder druk komt te staan.

6. Discussie

6.1 Terugkoppeling naar de theorie

In dit onderzoek is het theoretisch kader van politieke participatie gebruikt als uitgangspunt om inzicht te krijgen in de factoren die de kandidaatstelling voor de wijkraden beïnvloeden. Dit kader, met name de modellen van Maisel en Stone (2014), Verba et al. (1995) en Lindenberg & Steg (2007), bood een solide basis om de belangrijkste drijfveren en drempels voor politieke participatie te onderzoeken. De vier onderscheiden categorieën: persoonlijke, sociale, institutionele en politieke factoren waren goed toepasbaar op de wijkraden van Rotterdam.

Tegelijkertijd is gebleken dat de theorieën niet allesomvattend waren voor de wijkraden in Rotterdam. De wijkraden laten zich niet volledig vangen binnen het bestaande kader van politieke participatie. Wijkraden zijn een relatief nieuwe en unieke vorm van lokaal bestuur, waarbij traditionele politieke ambities en partijstructuren vaak minder centraal staan dan in andere vormen van politieke participatie. Veel respondenten zijn niet gemotiveerd door ambitie in de politiek, maar juist door de betrokkenheid bij de wijk of het verbeteren van de leefomgeving.

Daarom zijn gedurende de analyse verschillende subfactoren inductief toegevoegd die in de bestaande literatuur rondom politieke participatie nauwelijks of niet benoemd werden. Daarnaast is tijdens de analyse gebleken dat het onderscheiden van factoren niet genoeg was om de dynamiek waarin deze factoren elkaar beïnvloeden te laten zien. Daarom is een extra onderscheid gemaakt tussen directe, latente en randvoorwaardelijke factoren. Deze indeling was niet terug te vinden in bestaande politieke participatietheorieën. Vooral het feit dat sommige factoren vooral als noodzakelijke randvoorwaarden functioneren, zoals betrokkenheid of levensfase, voegt een extra laag toe aan het bestaande theoretisch inzicht over kandidaatstellingsprocessen.

6.2 Methodologische reflectie

Bij dit onderzoek is gestreefd naar dataverzadiging door verschillende groepen respondenten te blijven interviewen, waaronder wijkraadsleden met en zonder politieke binding, bewoners en sleutelfiguren. Ondanks deze brede opzet blijft een zekere beperking aanwezig. In totaal zijn er 17 respondenten geïnterviewd, waarvan 9 wijkraadsleden. Gezien het feit dat er in totaal 291 wijkraadsleden actief zijn in Rotterdam, kan niet worden uitgesloten dat bepaalde perspectieven of motieven buiten beeld zijn gebleven.

Daarnaast is er per wijk slechts één respondent gesproken. Hierdoor zijn verschillen binnen wijken, bijvoorbeeld tussen buurten of demografische groepen, mogelijk onderbelicht gebleven. Ook de selectie van respondenten door de onderzoeker zelf kan hebben geleid tot enige selectiebias: respondenten die zich actiever en meer betrokken voelen, zijn mogelijk sneller bereid geweest om deel te nemen aan het onderzoek dan minder betrokken wijkraadsleden of bewoners.

Voor toekomstig onderzoek zou een kwantitatieve survey onder alle wijkraadsleden en onder wijkbewoners waardevol zijn. De factoren die in dit onderzoek zijn geïdentificeerd, kunnen daarin als uitgangspunt dienen voor het opstellen van een vragenlijst. Zo kan worden onderzocht in hoeverre de in dit onderzoek gevonden patronen representatief zijn voor de bredere populatie, hoe vaak bepaalde motieven voorkomen en welke combinaties het meest doorslaggevend zijn. Ook zou het model met

directe, latente en randvoorwaardelijke factoren getoetst kunnen worden op schaal. Een dergelijk vervolgonderzoek zou goed passen bij een bredere evaluatie van het functioneren van de wijkraden en zou, gezien het beleidsmatige belang, ook door de gemeente zelf kunnen worden opgepakt

6.3 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen uit dit onderzoek kunnen verschillende concrete aanbevelingen worden gedaan aan de gemeente Rotterdam om het animo voor kandidaatstelling bij de wijkraden te vergroten:

1. Vergroot de formele invloed van de wijkraden.

Veel huidige wijkraadsleden ervaren de beperkte invloed van de wijkraden als een belangrijke drempel om zich nog een keer kandidaat te stellen. De wijkraden signaleren problemen, maar missen daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid. Om de aantrekkelijkheid van deelname te vergroten en recht te doen aan het uitgangspunt van meer zeggenschap voor bewoners, is het noodzakelijk dat de gemeenteraad concrete bevoegdheden overdraagt aan de wijkraden.

In het bijzonder gaat het om zogeheten ‘laaghangend fruit’ in de buitenruimte, zoals het (laten) oplossen van zwerfvuil, groenonderhoud of het aanpassen van verkeerssituaties in de wijk. Deze onderwerpen worden door wijkraden als relatief eenvoudig oplosbaar ervaren, maar ze lopen vaak vast in trage of centrale gemeentelijke besluitvorming (4.3.3). Door wijkraden meer directe beslissingsruimte te geven over dit soort praktische zaken, kan hun zichtbare impact worden vergroot.

Concreet wordt aanbevolen dat de gemeenteraad een herverdeling van bevoegdheden opstart, waarbij per domein (zoals buitenruimte, sociale veiligheid en welzijn) in kaart wordt gebracht welke taken laagdrempelig kunnen worden overgedragen aan wijkraden. Daarnaast zou de gemeente dit moeten ondersteunen met ambtelijke ondersteuning, zodat wijkraden hun invloed ook daadwerkelijk kunnen uitoefenen. Dit versterkt het gevoel van nut en effectiviteit onder (potentiële) wijkraadsleden en draagt bij aan het verlagen van de drempel om je kandidaat te stellen.

2. Behoud het laagdrempelige, niet-politieke karakter.

Uit dit onderzoek blijkt dat veel wijkraadsleden gemotiveerd zijn door hun betrokkenheid bij de wijk, niet door partijpolitieke motieven (4.1.3). De wijkraad wordt door veel respondenten juist gewaardeerd als een plek waar bewoners vanuit eigen ervaring en lokale betrokkenheid mee kunnen denken over de leefomgeving, zonder zich te hoeven binden aan een politieke partij. Wanneer partijpolitiek een grotere rol zou gaan spelen binnen de wijkraad, vormt dat volgens respondenten een extra drempel voor deelname (4.4.1). Sommige bewoners geven expliciet aan dat zij zich juist kandidaat stelden omdat er geen partijstructuren aan verbonden zijn. De invoering van meer partijpolitieke elementen zou de open, laagdrempelige aard van de wijkraad kunnen ondermijnen en potentiële kandidaten kunnen afschrikken.

Daarom ligt er een duidelijke opdracht bij de gemeenteraad: bewaak het niet partijpolitieke karakter van de wijkraden, zowel in de inrichting als in de communicatie erover. Dit kan door expliciet vast te leggen dat partijpolitieke vertegenwoordiging geen rol speelt in de wijkraad en te voorkomen dat gemeentelijke partijen de wijkraden gaan gebruiken als verlengstuk van hun politieke werk. De wijkraad moet zichtbaar een plek blijven waar iedere bewoner op eigen titel en zonder politieke voorkennis kan meedoen. Dat is essentieel om de toegankelijkheid en diversiteit van kandidaten te waarborgen en drempels voor deelname weg te nemen.

3. Vergroot de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de wijkraden.

Veel bewoners weten onvoldoende wat wijkraden doen en wie erin zitten (4.3.6). Dit beperkt de betrokkenheid en verlaagt de bereidheid om zich kandidaat te stellen. Door zichtbaar te maken welke concrete resultaten zijn geboekt, via publiekscampagnes, wijkbijeenkomsten of lokale media, wordt het werk van de wijkraad tastbaarder. Om dit te realiseren, moet de ambtelijke ondersteuning voor wijkraden structureel worden verhoogd (4.3.4). Huidige wijkraadsleden geven aan dat zij onvoldoende tijd en capaciteit hebben om zelf aan zichtbaarheid te werken, het maken van flyers en deze bijvoorbeeld rondbrengen kost veel tijd. terwijl dat cruciaal is voor het draagvlak en de toekomst van de wijkraden. Gerichte ondersteuning vanuit de gemeente kan hierbij uitkomst bieden. Dat betekent dus dat vanuit dit onderzoek wordt aanbevolen dat de wijkraad samen met de ondersteuning gaat werken aan de zichtbaarheid in de wijk, aan de hand van het visualiseren van succesverhalen.

Literatuurlijst

- Bishop, P., & Davis, G. (2002). Mapping Public Participation in Policy Choices. *Australian Journal of Public Administration*, 61(1), 14-29. <https://doi.org/10.1111/1467-8500.00255>
- Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. Wiley.
- Boogers, M., & Voerman, G. (2022). *Kandidaat voor de raad: Rekrutering en selectie van kandidaten voor de gemeenteraad*.
- Bovens, M., & Wille, A. (2017). *Diploma Democracy: The Rise of Political Meritocracy*. Oxford University Press.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A Resource Model of Political Participation. *American Political Science Review*, 89(2), 271-294.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Campbell, D. E. (2013). Social networks and political participation. *Annual Review of Political Science*, 16(1), 33-48. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-033011-201728>
- Creswell, J.W., & Poth, C.N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (4th ed.). London: Sage. (Elaborate textbook on qualitative research, excellent reference book especially on more interpretive approaches to qualitative research. Excellent explanations of (philosophical) assumptions qualitative research, particularly useful if you really want to understand what you are doing and why you are doing it in research methodology.)
- D'Agostino, G., Böhme, S. M., & Schmeets, H. (2024, 16 april). *Politieke participatie van sociaaleconomische groepen*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/politieke-participatie-van-sociaaleconomische->

https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/politieke-participatie-van-sociaaleconomische-groepen?onepage=true&utm_source=chatgpt.com

Dalton, R. J. (2004). *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford University Press.

De Blok, L., & Brummel, L. (2022). Gefundeerd politiek vertrouwen? Onderzoek naar de relatie tussen overheidsprestaties en het vertrouwen in politieke instituties. Utrecht School of Governance. Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/423108>

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (5th ed.). SAGE Publications.

Dezeure, K., De Rynck, F., Steyvers, K., Reynaert, H., Hogeschool Gent, Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen, Universiteit Hasselt, STEUNPUNT BELEIDSRELEVANT ONDERZOEK - BESTUURLIJKE ORGANISATIE VLAANDEREN, & POLICY RESEARCH CENTRE - GOVERNMENTAL ORGANIZATION IN FLANDERS. (2008). Factoren die burgerparticipatie in steden beïnvloeden. *Paper Voor het Politologenetmaal 2008*. https://steunpuntbov.be/rapport/s2A1106002_dezeure_2008_politologen_lokale%20participatie.pdf

Flentge, P. (2022, 10 januari). *Personenstelsel of lijstenstelsel?* SBI Formaat. <https://www.sbiformaat.nl/het-oprichten-van-een-ondernemingsraad/personenstelsel-of-lijstenstelsel/>

Gemeente Rotterdam. (z.d.). *Wijk aan Zet*. <https://www.rotterdam.nl/wijk-aan-zet>

Huygen, A., Davelaar, M., Lammerts, R., Mak, J., Swinnen, H., Wijkraden op proef, &

- Verwey-Jonker Instituut. (2003). *Wijkraden op proef: Evaluatie functioneren Utrechtse wijkraden*. https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/D1682229-1_027I.pdf
- Kooyman, M., & Groenendijk, P. (2023, 17 december). Rotterdam tuigde voor miljoenen wijkraden op, maar: 'Wordt niet of nauwelijks op plannen gereageerd'. *Algemeen Dagblad*. <https://www.ad.nl/rotterdam/rotterdam-tuigde-voor-miljoenen-wijkraden-op-maar-wordt-niet-of-nauwelijks-op-plannen-gereageerd~a4538348/>
- Klapwijk, N. (2011). Boeije, H. 2010. Analysis in Qualitative Research. SAGE Publications Ltd. *Per Linguam*, 26(2). <https://doi.org/10.5785/26-2-24>
- Lindenberg, S. & Steg, L. (2007). Normative, gain and hedonic goalframes guiding environmental behavior. *Journal of Social Issues*, 63(1), 117-137
- Maisel, L. S., & Stone, W. J. (2014). Candidate Emergence Revisited: The Lingering Effects of Recruitment, Ambition, and Successful Prospects Among House Candidates. *Political Science Quarterly*, 129(3), 429–447. <https://doi.org/10.1002/polq.12217>
- Milbrath, L. W., & Lal Goel, M. (1977). *Political participation : How and why do people get involved in politics?* (2de editie). Rand McNally College Pub. Co. <https://search.worldcat.org/nl/title/Political-participation-:-how-and-why-do-people-get-involved-in-politics/oclc/1036791168>
- Newton, K. (1982). Is Small Really So Beautiful? Is Big Really So Ugly? Size, Effectiveness, and Democracy in Local Government. *Political Studies*, 30(2), 190–206. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1982.tb00532.x>
- Niemi, R.G., & Klingler, J.D. (2012). The development of political attitudes and behavior among young adults. *Australian Journal of Political Science*, 47, 31–54.
- Norris, P., & Lovenduski, J. (1994). *Political recruitment: Gender, race and class in the British Parliament*. Cambridge University Press.

- Raad van State. (2020). *Advies W04.20.0015/I over het wetsvoorstel versterking democratische legitimatie gemeenschappelijke regelingen*. Raad van State.
<https://www.raadvanstate.nl/adviezen/@119755/w04-20-0015/>
- Rotterdam. (2022, 16 maart). *Lotingsreglement wijkraadsleden Rotterdam 2022*. Lokale Wet- en Regelgeving. <http://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR674097>
- Rotterdam. (2024, 13 april). *Verordening geldelijke voorzieningen wijkraden 2022*. Lokale Wet- en Regelgeving. <http://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR664029>
- Schlesinger, J. A. (1966). *Ambition and politics: Political careers in the United States*. Rand McNally.
- Simons, R. (2025, 3 maart). *Afdoeningsvoorstel wethouder Simons toezegging over voorgang Wijk aan Zet - grafiek reden verlaten wijkraad*. Geraadpleegd op
<https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6f13da17-05f5-44ca-9250-45d8800a669d?documentId=5b2de94c-062a-4389-a0e5-625ee4814d70>
- Steyvers, K. (2005). “From the many are chosen the few”. Het politieke rekruteringsproces van de Belgische burgemeester. *Universiteit Gent*, 3, 8–9.
<https://biblio.ugent.be/publication/471882/file/1880896.pdf>
- Tweede Kamer. (2013). *Dorps- en wijkraden in Nederland*. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Geraadpleegd op
<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2013D15242>
- Van Deth, J. W. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, 49(3), 349–367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press.
- Verhoeven, N. (2020). *Thematische analyse: Patronen vinden bij kwalitatief onderzoek*. Boom.

Vermeulen, F., & Marczyński, P. (2021). *Representatief? Een essay over diversiteit in de Nederlandse politiek*.

Waterloos, C. (2022, 29 november). *Online activisme is meer dan een luie klik op de muis*.

Samenleving & Politiek. https://www.sampol.be/2022/11/online-activisme-is-meer-dan-een-luie-klik-op-de-muis?utm_source=chatgpt.com

Bijlagen

Bijlage A - Topiclijst wijkraadsleden

Factor	Promptvragen
Sociale factoren	<i>Heeft iemand in uw omgeving u gestimuleerd of afgeremd om mee te doen?</i>
	<i>Bent u lid van een buurt- sport of andere vereniging? Zo ja, wordt daar weleens gepraat over wijkraden/politiek?</i>
Persoonlijke factoren	<i>Waarom vindt u het belangrijk om politiek actief te zijn?</i>
	<i>Welke overwegingen heeft u gemaakt bij het besluit om wel/niet kandidaat te stellen</i>
Institutionele factoren	<i>Kunt u iets vertellen over het proces van kandidaatstelling?</i>
	<i>Heeft u het gevoel dat u echt impact kunt realiseren met de wijkraad?</i>
	<i>Heeft de vergoeding of de tijdsinvestering een rol gespeeld in uw keuze?</i>
Politieke factoren	<i>Bent u lid van een politieke partij?</i>
	<i>In hoeverre heeft u vertrouwen in de politiek en/of de gemeente?</i>
	<i>Bent u door een politieke partij benaderd over de wijkraad?</i>

Bijlage B - Topiclijst bewoners/sleutelfiguren

Factor	Promptvragen
Sociale factoren	<i>In hoeverre komt het begrip wijkraden voor in uw omgeving?</i>
	<i>In hoeverre heeft u het gevoel dat mensen in uw omgeving samen optrekken om veranderingen in de wijk te realiseren?</i>

	<i>Heeft iemand in uw omgeving u ooit aangemoedigd of juist afgeremd om een rol op te pakken in de wijkraad?</i>
Persoonlijke factoren	<i>U heeft zich niet verkiesbaar gesteld, maar wat zou voor u de belangrijkste reden zijn om uzelf toch wel kandidaat te stellen?</i>
	<i>Welke voor- en nadelen ziet u in het vervullen van een wijkraadfunctie?</i>
Institutionele factoren	<i>Kunt u vertellen wat u allemaal weet van de wijkraad?</i>
	<i>Hoe schat u de mate van invloed in die de wijkraad heeft op de leefomgeving in Rotterdam? Maakt dat het voor u aantrekkelijker of minder aantrekkelijk om mee te doen?</i>
Politieke factoren	<i>Voelt u zich aangetrokken tot een politieke partij of beweging? Denkt u dat partijpolitiek een rol speelt bij de wijkraad?</i>
	<i>In hoeverre heeft u vertrouwen in de politiek en/of de gemeente?</i>
	<i>In hoeverre vindt u het belangrijk dat bewoners direct kunnen meebeslissen over de wijk? Ziet u de wijkraad als een geschikt middel hiervoor?</i>

Bijlage C - Operationaliseringstabel

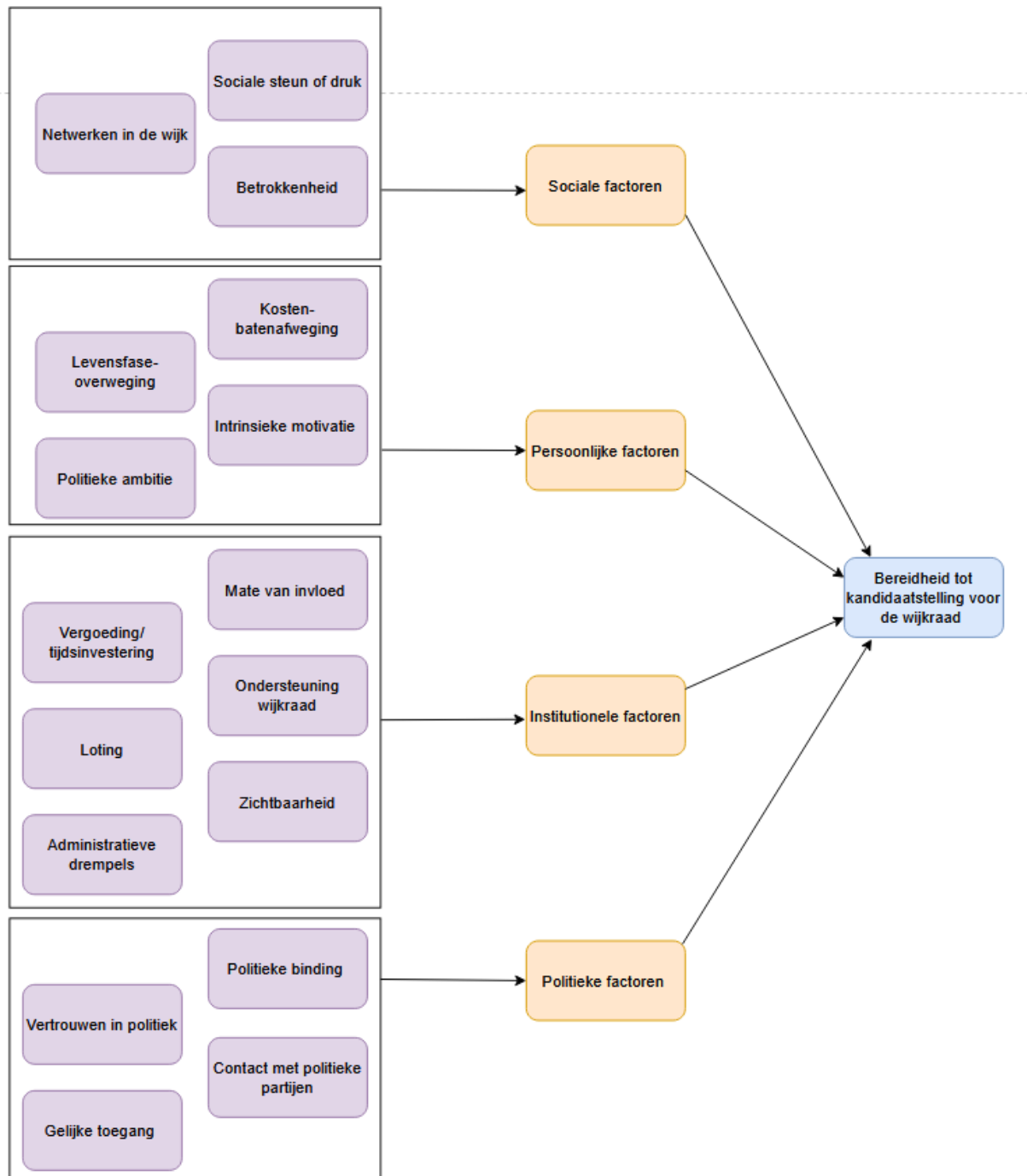
Concept	Definitie	Dimensie
Sociale factoren	De invloed van sociale netwerken op de bereidheid om te participeren via de wijkraad	1. Sociale steun of druk vanuit omgeving 2. Netwerken in de wijk
Persoonlijke factoren	De individuele drijfveren, motivaties en overwegingen van kandidaten bij het besluit om zich wel/niet kandidaat te stellen	1. Politieke ambitie (mate van interesse in politiek & bestuur) 2. Afweging van kosten en baten
Institutionele factoren	De formele en informele regels, procedures en structuren die de toegankelijkheid en haalbaarheid van kandidaatstelling voor de wijkraad beïnvloeden	1. Administratieve drempels 2. Mate van invloed van de wijkraad 3. Vergoeding, tijdsinvestering
Politieke factoren	De rol van politieke partijen en de brede politieke cultuur in de	1. Politieke binding 2. Vertrouwen en/of

<i>Concept</i>	<i>Definitie</i>	<i>Dimensie</i>
	kandidaatstelling voor de wijkraad	wantrouwen in politiek 3. Contact met politieke partijen

Bijlage D - Coderingstabel

Hoofdcode	Subcode	Indicatoren	Voorbeeldfragment
Sociaal	<i>Sociale steun</i>	Fragmenten waarin respondenten aangeven dat personen in hun sociaal netwerk hen hebben gestimuleerd mee te doen, of hen juist afraadden en in hoeverre ze bezig zijn met sociale verenigingen.	“Mijn buurman en de jongeren aan wie ik voetbaltraining geef zeiden: ‘Wijkraadslid zijn is echt iets voor jou!’ Dat gaf me het laatste zetje om me aan te melden”
	<i>Sociale participatie</i>		
Persoonlijk	<i>Politieke ambitie</i>	Fragmenten waarin respondenten aangeven een intrinsieke motivatie te hebben voor politiek bestuur en/of expliciet een kosten-baten afweging.	“Ik ben altijd al zeer geïnteresseerd geweest in de politiek, maar vanwege mijn gezin en fulltime baan lukt het me niet om me in te zetten voor de wijk”
	<i>Kosten-baten afweging</i>		
Institutioneel	<i>Administratieve drempels</i>	Fragmenten die verwijzen naar administratieve drempels, de mate van invloed van de wijkraad of waarin staat dat de tijdsinvestering of vergoeding een rol heeft gespeeld.	“Ik wilde me echt inzetten voor de wijk, maar omdat ik eigenlijk niet wist waar ik moest beginnen heb ik me maar niet aangemeld”
	<i>Invloed wijkraad</i>		
	<i>Tijdsinvestering/ vergoeding</i>		
Politiek	<i>Partijbinding</i>	Fragmenten die specifiek gaan over de rol van politieke partijen of het vertrouwen in of tegen de politiek.	“Ik ben al jaren lid van de VVD, op het laatste moment heeft de partij mij ook gevraagd om me verkiesbaar te stellen voor mijn wijk namens de VVD”
	<i>Vertrouwen/wantrouwen</i>		
	<i>Contact</i>		

Bijlage E - Codeboom

Bijlage F - Informatieformulier

Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences

Informatie- en toestemmingsformulier

Informatieformulier

Introductie

Mijn naam is Zakaria Achatbi, masterstudent Bestuurskunde aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences (Erasmus Universiteit). In het kader van mijn masterscriptie voer ik een onderzoek uit naar de factoren die de bereidheid van Rotterdammers beïnvloeden om zich kandidaat te stellen voor de wijkraadverkiezingen. U kunt mij bereiken via z.achatbi@rotterdam.nl of 0686322489 voor meer informatie over het onderzoek of voor eventuele vragen of opmerkingen.

Dataverzameling

In dit onderzoek voer ik interviews uit met wijkraadsleden en bewoners in verschillende wijken. De interviews worden, met uw toestemming, opgenomen met een audiorecorder, zodat ik ze nadien kan transcriberen. Naast de opnames verzamel ik geen extra persoonsgegevens. De gegevens die verzameld worden, zijn onder meer de meningen, ervaringen en motivaties van deelnemers met betrekking tot de wijkraadverkiezingen.

Potentiële ongemakken en risico's

Er zijn geen fysieke, rechtelijke of economische risico's verbonden aan uw deelname in dit onderzoek. U bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en kan op ieder moment beëindigd worden.

Vertrouwelijkheid en databescherming

De verzamelde data zal worden gebruikt voor een geaggregeerde data-analyse en vertrouwelijke informatie of persoonlijke gegevens zullen niet worden gebruikt in de uitkomsten van het onderzoek. De data zal worden opgeslagen op een beveiligde locatie voor 4 jaar.

Het delen van data

Ik deel de verzamelde data uitsluitend met mijzelf (en mogelijk mijn begeleider[s]) in het kader van mijn masterscriptie, een verplicht onderdeel van mijn studie aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit. De data wordt niet gedeeld met derden, tenzij deze geanonimiseerd is en alleen voor academische doeleinden of voor de Gemeente Rotterdam.

Vrijwillige deelname en individuele rechten

Uw deelname is vrijwillig en het is mogelijk om op ieder moment te stoppen. Tijdens uw deelname aan het onderzoek heeft u het recht om meer informatie over de dataverzameling en analyse te vragen. Daarnaast heeft u het recht om uw toestemming in te trekken en te vragen naar verwijdering van uw data voordat de dataset is geanonimiseerd of het manuscript is ingeleverd om gepubliceerd te worden. U kunt dit bewerkstelligen door contact op te nemen met Zakaria Achatbi

Mocht u klachten hebben aangaande het verwerken van persoonlijke gegevens in dit onderzoek, neem dan gerust contact op met Zakaria Achatbi

Bijlage G - Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier *Onderzoek kandidaatstelling Wijkraden*

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik geïnformeerd ben over het doel van het onderzoek, de dataverzameling en het opslaan van data zoals beschreven in het informatieformulier;
- Ik het informatieformulier heb gelezen, of dat het aan me is voorgelezen;
- Ik mogelijkheden heb gehad om vragen te stellen over het onderzoek; de vragen zijn voldoende beantwoord;
- Ik vrijwillig toestemming geef tot deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de informatie;
- Ik begrijp dat ik de deelname op ieder moment kan beëindigen of het beantwoorden van vragen kan weigeren zonder enige consequenties;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voor de dataset is ingeleverd voor goedkeuring.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Ik geef toestemming om audio van het interview op te nemen		
Ik geef toestemming om citaten van mijn interview te gebruiken		

Naam van de deelnemer aan het onderzoek: _____

Datum: _____

Handtekening: _____
